

Treball de Fi de Grau

Títol

LA DESCONSTRUCCIÓ DE L'AMOR ROMÀNTIC

Mites, dolor, capitalisme i una història de mentides

Autoria

Mar Segura Berenjano

Professorat/ tutor

Catalina Gayà Morlà

Grau/ Tipus de TFG

Periodisme/ Projecte

Data

Dinou de juny del dos mil vint

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:	La desconstrucció de l'amor romàntic. Mites, dolor, capitalisme i una història de mentides	
Castellà:	La deconstrucción del amor romántico. Mitos, dolor, capitalismo y una historia de mentiras	
Anglès:	Deconstruction of romantic love. Myths, pain, capitalism and a story of lies	
Autoria:	Mar Segura Berenjeno	
Tutora:	Catalina Gayà Morlà	
Curs:	4t	Periodisme

Paraules clau (mínim 3)

Català:	Mites, rols de gènere, frustració, heteronormativitat, cuidats
Castellà:	Mitos, roles de género, frustración, heteronormatividad, cuidados
Anglès:	Myths, gender rols, frustration, heteronormativity, cares

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:	Vivim envoltats d'un conjunt d'estímul reproduïts per la societat i potenciats pels productes mediàtics que prescriuen com ha de ser l'amor abans que nosaltres ens l'haguem pogut plantejar, si és que mai ho arribem a fer. Vivim sota unes estructures molt clares que delineen un amor canònic i heteronormatiu que situen a la dona a la posició de l'altre i la fan conviure amb un conjunt de mites que la porten a l'ofec. Cal desmuntar el mite de l'amor romàntic i establir relacions alliberadores que permetin subjectivitats en fuga i relacions simètriques.
Castellà:	Vivimos rodeados de un conjunto de estímulos reproducidos por la sociedad y potenciados por los productos mediáticos que prescriben cómo tiene que ser el amor antes de que nosotros nos lo hayamos podido plantear, si es que alguna vez llegamos a hacerlo. Vivimos bajo unas estructuras muy claras que delinean un amor canónico y heteronormativo que sitúan a la mujer a la posición del otro y la hacen convivir con un conjunto de mitos que la llevan al ahogo. Necesitamos desmontar el mito del amor romántico y establecer relaciones liberadoras que permitan subjetividades en fuga y relaciones simétricas.
Anglès:	We live surrounded of a pool of stimuluses, reproduced by the society and powered by the media that prescribe how has to be the love, before we had been able to think about it, if that day ever comes. We live under some very clear structures that delineate a canonical love where women stay at the position of the other and has to coexist with a pool of myths and the pressure becomes untenable. It is necessary to disassemble the myth of the romantic love and establish liberating and symmetric relations.

Trobar la bellesa en un no-res que ho és tot a la vegada. La tranquil•litat que em dones perquè te limites a fer(-me) vibrar l'ara i aquí. Encens la vida i els que t' envolten, i estimar(-te) mai abans no havia provocat tant plaer.

A vegades, una carícia sense voler, unes cometes i un *esto* sense nom acaba sent la millor expressió de la felicitat.

Gracias por "esto" y por tanto D.O.

INTRODUCCIÓ

Vivim rodejats d'amor romàntic, de conductes i estructures molt clares que anuncien com s'ha de viure l'amor, el vertader, perpetuades pels productes culturals i reiterades per part de la societat fins a establir-se dins del pensament col·lectiu i entendre's com una aura de transgressió anhelada. La dona, des de la posició de l'altre, s'entrega en cos i ànima a la cerca de la mitja taronja que li han fet creure que l'espera i, en conseqüència, crèdula de la seva parcialitat, esdevé submissa no sol de l'experiència engegadora de l'amor, sinó de la figura masculina que el representa.

Construïm relacions heteronormatives regides per la dependència emocional, l'asimetria i el tot per amor. Diluïm qui som nosaltres per entregar-nos senceres a l'altre i perdre'ns en una unió de què acabarem sent esclaves emocionals i en sortirem esmicolades incapaces de reconèixer-nos nosaltres per nosaltres. Abans no haguem après a conviure amb la soledat, ens la qualifiquen d'indigna i ens desperten el desig de trobar l'amor etern, no sense abans posant-nos en alerta que l'amor a vegades ens farà mal, però que pagarà la pena, i que *qui bé t'estima et farà plorar*.

L'amor romàntic ocupa el centre de les nostres vides, perseguim les seves formes idealitzades que garanteixen la felicitat i pel seu camí ens descuidem. Anhelem l'amor de manera acrítica i sense voler reconèixer les seves fissures ens perdem entre els seus mites, *l'amor vertader ho aguanta tot*. Ens fan creure que no hi ha patiment que no valgui la pena si el premi acaba sent l'amor etern. Un amor que cada cop necessitem amb més ànsia perquè la nostra vida s'ha vist minvada i reduïda a una única projecció, perdent-nos i acceptant sense resignació la posició de l'alteritat.

L'amor romàntic és la imatge hipertrofiada de l'amor, lligat al quartet monogàmia, exclusivitat, gelosia i fidelitat. Resulta d'una construcció social i cultural que emfatitza l'amor- passió per sobre de totes les facetes humanes i incita a la cerca de la transcendència i de la felicitat absoluta. Els productes culturals, a més, generen una forta tensió entre imaginació i decepció, portant-nos irremeiablement a la frustració absoluta davant la incapacitat d'assolir la perfecció romàntica que se'ns prescriu.

Lluny de ser un espai on dues persones puguin estimar-se des de la llibertat i plenitud, les relacions heteronormatives col·loquen a la dona a una posició de vulnerabilitat i

dependència emocional, a qui se li mana conviure amb una pila de mites i pressions socials que la porten a viure de cara a la galeria, renegant al seu veritable jo ja socialitzat. Portar la feminitat fins a extrems ofegadors, mirar l'arròs més sovint del que ens agradaria per no deixar que se'ns passi fins i tot si mai ens hem arribat a plantejar la maternitat com quelcom que realment ens neix de dins; o, ser les tiretes de les ferides emocionals de tots els qui ens envolten perquè ja se sap que les dones som les sensibles i d'aquestes coses en sabem més.

Cal una redifinició, reconceptualització i reclassificació de l'amor. Cal tombar les estructures que prometen la transcendència a través de l'amor i que menystenen totes aquelles conductes que se'n surten de l'establert. Necessitem una desconstrucció històrica i cultural de la noció hegemònica de l'amor i posar de manifest totes aquelles ficcions culturals que en nom de l'amor potencien les desigualtats de gènere. El repte consistiria a pensar-nos i construir-nos de maneres alternatives, híbrides, relacionals i menys dicotòmiques; i, fugir de teories biologistes o deterministes apostant per teories socials que assagin noves maneres d'articular el cos, el gènere, la sexualitat, l'amor i la cultura.

El debat, més enllà de constatar si es pot viure sense amor o no, esdevé útil en tant que ens plantejem noves maneres de redefinir-lo i construir-lo, aixecant maneres alternatives d'explorar-lo. En una societat on l'amor pren una ponderació desmesurada, potser l'objectiu no sigui fugir dels vincles amorosos, sinó aprendre a relacionar-nos de manera crítica i sana, desconstruint-lo i descentralitzant-lo.

Els tentacles de l'amor romàntic arriben més lluny d'allò que se'ns mostra visiblement i sovint resultem preses dels seus mals de cap sense ni tan sols tenir-ne consciència. Esdevé una realitat que requereix urgència per desxifrar totes i cadascuna de les fissures que s'amaguen sota aquest aparent engany que constitueix l'amor romàntic.

Aquest treball de fi de grau arriba a mi en un moment de benestar amb mi mateixa, on queden lluny dues relacions turmentoses, diferents en matisos però idèntiques pel que fa a la gestió de les meves emocions i la sensació d'haver perdut el control de tot i de mi. Des de la meua posició de noia blanca, europea, cis heterosexual, la realitat que de més a prop em toca, proposo fer un assaig periodístic que, encara que deixi descuidada alguna pinzellada en primera persona, he decidit abordar-lo de manera més general, ja que és un tema social que necessita una perspectiva més àmplia. És el primer cop que faig ús d'aquest gènere periodístic on he decidit donar visibilitat a textos divulgatius i autors amb gran renom dins

de la reflexió que embolcalla l'amor romàntic, sense deixar de banda, però, l'opinió que de mica en mica he anat formant al voltant d'aquesta idea que he volgut plasmar en forma de cites literàries, cròniques, entrevistes marcades per l'estat d'alarma i, la meua pròpia veu i mirada.

En un primer moment volia enfocar únicament l'amor romàntic i els estímuls que des de la societat perpetuen la seva exaltació i la reiteració de les formes que proposa. Com a presa d'aquesta xarxa de mites que l'amor canònic desprèn i el mal innegociable que s'ha de pagar com a moneda de canvi quan aquest s'acaba crec totalment necessari aturar-me, pensar-me i incomodar-me. Saber del cert si el rodatge que he portat fins als meus 22 anys en temes d'amor ha estat per elecció pròpia o més aviat m'he deixat arrossegar per unes estructures, uns estímuls i un context que no possibilitaven massa altres alternatives d'estimar-se.

Tot just trec el cap a la recerca dels fonaments que sostenen l'amor romàntic i m'adono que la visió que es requereix per entendre tota l'estructura és molt més complexa. L'amor romàntic i els seus mites solament són la punta de l'iceberg. Cal anar al fons de l'assumpte i desconstruir-lo des de la base, entendre la correlació que guarda amb altres aspectes que, a priori ens poden semblar aliens, per així entendre la magnitud a què ens afrontem quan ens decidim a tombar aquestes estructures canòniques.

Com a punt de partida inicial és interessant fer una mirada profunda al concepte de gènere i de quina manera la societat en el seu conjunt perpetua els seus rols i estereotips, col·locant als subjectes sexuats a extrem i extrem de la balança i deixant a la dona a la posició de l'alteritat.

És el gènere performatiu la principal garantia de l'amor romàntic, ja que els subjectes s'identifiquen amb unes formes molt concretes i saben quina posició ocupar dins de les relacions sexo-afectives encara que vagi en contra, molts cops, del seu propi benestar. El gènere, en tant que és performatiu, situa als homes i a les dones a banda i banda d'una realitat equidistant, que mai arribarà a creuar-se, i que promulga la submissió de la dona, crèdula d'assumir el rol de l'alteritat i facilitant així la interiorització de les conductes que l'amor romàntic, enterament heteronormatiu, té preparat pels subjectes estereotipats. Aquest primer capítol l'he titulat "El rovell de l'ou. Els estereotips de gènere".

Un cop analitzada una part de la base que permet el sorgiment amb èxit de l'amor romàntic, decideixo analitzar el concepte com a tal, "La primera gran mentida. L'amor romàntic o l'amor tòxic". En aquest segon capítol analitzo què s'entén per amor romàntic i per què la gran majoria de la població viu i es desvia per trobar-lo. En aquest mateix bloc he volgut remarcar dos subapartats, dues escenes, per entendre una mica millor la força de l'amor romàntic, "Amor per sempre. *Siempre tuya*" i "Fer el que toca. Primer, i sempre primer, l'amor".

"I van viure feliços..." és el títol del tercer. Des de la infantesa estem sobreestimats per les estructures de l'amor i com l'hem de viure, creant fins i tot l'anhel de voler-lo. Aquestes formes ens arriben, sobretot, a través dels productes mediàtics que guionitzen l'amor perfecte i ens porten a la frustració irremeiable. En aquest punt entra en joc el capitalisme com a forma de consumir també l'amor, busca, compara i escull. No et conformis.

"Disfressar-se de blanc. Fins que la mort ens separi" i "Ser mare no era sol parir" són el capítol quatre i cinc, respectivament, com a part d'aquest xou que s'amaga darrere de l'amor romàntic. La maternitat i les teories biologistes o deterministes que estenen la idea que una dona és dona quan és mare, accentuant així el pes de la família nuclear i la reproducció de rols heteronormatius i patriarcals que ajuden a mantenir l'estructura global social, també heteronormativa i patriarcal. És necessari, en aquest sentit, parlar de la maternitat per a deslliurar-la d'alguns aspectes tabús que manté ocults, com el remordiment o el penediment de ser mare. També l'obligatorietat no dita, però si interioritzada, de les dones a ser les cuidadores i de quina manera la vida d'elles mai tornarà a ser la mateixa després d'haver parit.

El sisè i últim capítol és "Desconstrucció", l'autèntic motor de ser d'aquest treball, dividit en dos apartats. "Incomodar-nos", on proposo una mirada lesbiana-queer com a potencial subversiu que trenqui amb els estereotips, que permeti múltiples subjectivitats i que, per tant, l'amor romàntic i la seva irremeiable corrosió del jo deixi de ser una estructura còmoda, on els subjectes se senten interpel·lats, donat que els rols de gènere que han interioritzat encaixen amb l'estructura ferma i heteronormativa que ven l'amor romàntic. I, "Actuar", com a reflexió final subjectiva i plena de contradiccions que em fa arribar al final d'aquest procés.

Cal problematitzar-nos com a subjectes estereotipats i el rol que prenem en les relacions heteronormatives i sexo-afectives. Qüestionar-nos la nostra conducta no espontània però sí naturalitzada fins a incomodar-nos per intentar arribar al moment 0, aquell punt on siguem capaços d'adonar-nos que el gènere ha estat sempre performatiu, ens ha situat a la posició de l'altre i ens ha creat el desig d'unir-nos tòxicament i submisa a la mitja taronja.

Estimem sense límits a fora, però tampoc a dins.

Estimem (-nos).

1

EL ROVELL DE L'OU: ELS ESTEREOTIPS DE GÈNERE

“La categoria de sexe no és ni invariable ni natural, més aviat és una utilització especialment política de la categoria de naturalesa que obeeix als propòsits de la sexualitat reproductiva”

(Judith Butler)

***

Calçotada primavera 2019. Reunió familiar amb tietes d'aquelles segones i terceres que sol veus 1 cop a l'any. Hora del vermut mentre tothom manté converses paral·leles per trencar el gel després de tant temps sense veure's. Tieta tercera (crec).

– Així què Berta, ja tens noviet o què? Estàs tan gran. (16 anys).

Dinar de dissabte. Reunió familiar informal i regular de cap de setmana. Postres. Àvia.

– Què Carla, per a quan la boda? Tinc ganes de veure't de blanc ja. (25 anys, 7 de relació, 2 de convivència).

Cervesa de mitja tarda. Trobada de cosines espontània. Una embarassada creua el carrer. La petita d'elles.

– I tu, a què esperes? (28 anys, 7 de relació, 4 de convivència).

Visita a l'hospital. Per embaràs. En veure a la criatura al bressol. Una de les tietes.

– Ara ja ho saps, a per la parelleta. (30 anys, 9 de relació, 6 de convivència, 1 fill).

Parella – boda – fill – parelleta. Aquest és el patró, i, la càrrega que aquest suposa, considerable si t'hi desvies. Una pressió que com a éssers socials hem interioritzat i, sovint, ens l'hem autoimposat.

Els rols de gènere que recauen sobre la dona, i sobre l'home, són un clar símptoma d'una societat imposada, fragmentada i absolutament desigual. Vivim en un context enterament patriarcal, on els estímuls per seguir perpetuant aquesta estructura són constants a la vegada que naturalitzats. Els interioritzem amb facilitat i aconseguen establir-se en la consciència col·lectiva com si fossin ben bé espontanis i naturals. La realitat, però, és que ens venen donats i és a través de rols, estereotips, actituds masclistes o productes mediàtics, entre altres, com a poc a poc els fem nostres.

Des que naixem se'ns vesteix de rosa o de blau segons el sexe que ens ha tocat tenir, se'ns posa arracades o no; i, se'ns parla de cuinetes o de nines; o bé, de cotxes o construccions. Faldilla o pantaló als uniformes de les escoles, saludar amb dos petons o amb un xoc de mans. En l'edat preadolescent, ens avergonyirem de les nostres parts sexuals, tocar-nos? Quin fàstic. Ells ho faran lliurement. Coneixerem algú especial i segurament no serem

nosaltres qui donarem el primer pas, ens han dit que no hem de semblar massa directes, que ens hem de fer les difícils i que són ells qui han d'actuar primer. Anirem a viure amb la nostra parella i al cap d'un temps ens plantejarem la descendència. Si no ho fem, no patiu, la societat farà la feina. La pressió que recaurà sobre nosaltres, les dones, serà cada cop més grossa. A ells poca gent els preguntarà, voler ser mare és instintiu, diran. Parirem o no. Si ho fem, la cura dels nens recaurà en un 95% dels casos sobre nosaltres, també les tasques de la llar en un 85%. Aconseguirem ser el model de mare perfecta, almenys de cara a la galeria, de portes endins és ben probable que ens penedim, però ep, ni se t'acudeixi dir-ho en alt. La nostra vida s'anirà reduint als nostres petits, la d'ells a allò que hagin escollit, la feina per exemple. Arribarà un dia que tipus de posar rentadores, de portar actualitzat el calendari de visites mèdiques de tots els de la casa, de refrescar mentalment què toca per dinar, per sopar i per dinar demà, de suportar la càrrega emocional de tots, de veure la nostra vida minvada, diluïda i entregada als altres, amb una jornada exageradament esgotadora a la feina, on oblida't d'aspirar a quelcom més per falta de temps, i després a casa, direm prou. Ho direm en forma de crits, de plors o vés a saber com, però és probable que en aquest moment ens fallin les maneres i l'assertivitat. Just aquí, no serà improbable que ens titllin de boges, d'exagerades i no trigaran a arribar savis consells: relaxa't, no cal posar-se així, no n'hi ha per a tant.

Sí que n'hi ha. N'hi ha per a molt. Aquest, però, tan sols és un resum extremadament superficial de la diferència sexuada per a homes i dones, aquella que s'inicia amb el *body* blau o rosa. És el sexe amb què naixem, aquest primer color que ens assignen, que determina l'atribució d'unes capacitats, habilitats, característiques determinades; així com una manera de ser i de fer molt concretes. Se'ns projecten unes expectatives, limitacions i funcions dins de la societat de per vida. És el procés de socialització el que consolida l'heteronormativitat i és a través de la societat en el seu conjunt (persones, institucions o productes mediàtics, entre d'altres) com s'aconsegueix aquesta hegemonia.

Les categories home-dona, tal com ja anunciarà l'escriptora francesa i feminista Monique Wittig a *El pensamiento heterosexual*, són polítiques en tant que ajuden a l'hegemònic masculí a exercir el poder sobre l'altre, l'alteritat, la dona. L'autora proposa problematitzar el subjecte polític "dona", ja que els discursos de l'heterosexualitat ens oprimeixen en la mesura en què ens neguen tota possibilitat de parlar si no és en els seus propis termes.

La solució que presenta no pretén criticar les pràctiques sexuals de l'heterosexualitat, és a dir, l'orientació sexual; sinó que procura desfer-se del dispositiu heterocèntric; és a dir, aquelles ciències humanes que instauren heteronormes en matèria de sexe, gènere i filiació. L'autora crítica l'heterosexualitat en tant que l'entén com un règim polític, una manera d'entendre i organitzar el món que nega tota possibilitat de crear les nostres pròpies categories. És important no oblidar que tota idea i categoria és cultural i aquesta s'articula des del pensament heterosexual, fins i tot quan es pensa l'homosexualitat es fa des d'una perspectiva heterosexual. Sobretot en les parelles lesbianes. *Qui de les dues és l'home?*

Quan nomenem a una persona "home" o "dona", fins i tot abans del naixement "nen" o "nena", es du a terme una realització de gènere més que una constatació. A poc a poc la persona interioritza la construcció del seu propi cos en funció de les normes de gènere dominant i assimila un conjunt d'identificacions, desitjos, interessos, gustos i maneres de vincular-se amb el sexe oposat, entre d'altres. Es du a terme una performativitat del gènere.

Aquest requeriment constant que també es fa al *sexe fort*, *els homes no ploren o pegues com una nena*, resulta de la interiorització dels estereotips de gènere. Mercedes Duran i Rosa Cabecinhas, a *Discriminación y estigmas: aspectos psicosociales*, defineixen els estereotips com a categories que descriuen el nostre entorn per tal de classificar tot allò que rebem. Categoritzem la realitat i la reduïm a la mínima expressió per poder encasellar, en funció de les seves característiques, al màxim nombre de persones i fer més eficient el tracte amb aquestes. La màxima d'aquesta categorització són els estereotips de gènere, tots aquells trets i qualitats que s'atorguen als individus en funció del seu sexe. Aquests es transmeten de generació en generació i acaben esdevenint veritats absolutes sobre el que significa ser home o ser dona.

Un estudi sobre la sensibilització i expressió dels estereotips de John E. Williams, Susan M. Bennet i Deborah L. Best (1975) posa de manifest la diferència que recau sobre els estereotips sexuals, mentre que la dona és dependent, complaent, fràgil, coqueta, feble, femenina, somiadora, sentimental, educada, bella (blanca, prima i atractiva); l'home és independent, dominant, hàbil, ambiciós, aventurer, emprenedor, fort, competitiu, agressiu, viril, atrevit i heroic.

Trencar amb l'ordre simbòlic comporta acabar amb el patriarcat i, per tant, amb totes les normes no escrites, però si interioritzades que ens oprimeixen. Significa acabar amb totes

les obligacions socials i morals, amb totes les expectatives que se'ns atribueixen pel simple fet de ser dones. Acabar amb l'alteritat, amb l'existència del sexe dèbil, comporta trencar amb la submissió, amb l'obligació intrínseca del cuidat intensiu dels que ens envolten, amb el desig a vegades imposat de ser mares o amb l'anhel desmesurat de trobar a la nostra mitja taronja.

Resulta essencial destruir dites categories, esdevenir subjectes en fuga i no identitats fixes ni homogènies. Cal un subjecte amb una corporalitat que dinamiti la diferència sexual i esdevingui un espai que possibiliti altres subjectivitats, perquè és la relació de poder qui ha determinat fins avui dia aquestes categories de sexe des d'una perspectiva de pensament i lògica heterosexual. Les lesbianes per a Wittig no són dones perquè han fugit de definir-se en relació amb els homes. Existeixen diverses maneres d'autodefinir-nos més enllà de la categoria dona. "La dona no té sentit més enllà dels sistemes heterossexuals de pensament i en els sistemes econòmics" (Wittig, 2006, p.57). Les lesbianes no són dones perquè en aquest sentit l'autora insisteix en la necessitat de fugir d'una definició dependent de la relació amb els homes i remarca la cerca d'altres maneres d'autodefinir-nos que escapin del contracte social heterosexual.

Ens trobem amb una proposta temptadora que fuig de l'ordre simbòlic establert, pretén desemmascarar el caràcter polític de la categoria sexe, produïda pel sistema de pensament dominant que funda la societat com a heterosexual.

Les categories sexuals, el sexe en essència, és polític. Com a tal el seu màxim objectiu és controlar una estructura concreta que irremeiablement acabarà beneficiant a uns en detriment d'uns altres, les dones. Tot i que és cert, però, no hem de negar tampoc que les categories sexuals i els rols de gènere també acaben afectant, en menys mesura, al sexe fort, just per aquesta necessitat de demostrar-ho constantment.

2

LA PRIMERA GRAN MENTIDA: L'AMOR ROMÀNTIC O L' AMOR TÒXIC

*“El dia que una dona pugui no estimar amb la seva debilitat sinó amb la seva força,
no escapar d’ella mateixa sinó trobar-se, no humiliar-se sinó afirmar-se, aquell dia
l’amor serà per a ella, com per a l’home, font de vida i no un perill mortal”*

(Simone de Beauvoir)

***

La pressió social a l'hora de buscar parella és asfixiant a causa de l'enorme valor simbòlic que l'amor ha adquirit, sobretot, al llarg del segle XX. En aquesta línia, Mariluz Esteban, llicenciada en medicina i doctora en antropologia amb especial interès per l'antropologia feminista i del cos i de les emocions, a *Crítica del Pensamiento Amoroso* explica que "l'amor s'ha convertit en un dels motors principals de l'acció individual i col·lectiva. L'amor influeix en la socialització i generalització de les persones, quedant així convertides en homes i dones, diferents i desiguals, i també en l'organització de la vida quotidiana. L'amor inspira lleis i afecta la vida política i institucional" (Esteban, 2011, p.40). Així doncs, partint d'aquesta premissa exagerada cada dia pels productes culturals que potencien la ficció romàntica, la vida en parella queda accentuada i, al mateix temps, qualsevol altre tipus d'alternativa amorosa, menyspreada.

Com a éssers humans no ens podem despendre de la necessitat d'ordenar tot el que ens envolta, i és per això que una estructura clara sobre com han de ser les relacions ens aporta seguretat i un camí definit que únicament hem de seguir. L'amor canònic ha aconseguit generar aquesta construcció i ha potenciat, a través dels productes culturals, el premi a aquells que no es desviïn de les directrius, un amor vertader sota el judici de l'opinió popular.

Google parla per si sol. "*Quiero tener*", amb aquestes dues paraules el cercador situa "*pareja*" en segona posició, malgrat la llista d'opcions interminable que les persones al voltant del món anhelan. La primera "*Quiero tener tu presencia*", de Seguridad Social, lideren la cerca. Tornem, però, al tema que ens interessa: "parella", 351.000.000 resultats. A la primera plana trobem entrades com *Quiero tener pareja y no lo consigo* (MundoPsicologos), *¿Es necesario tener pareja?* (La Mente es Maravillosa), *¿Por qué me cuesta tanto encontrar pareja?* (psicología online), *La ley de la atracción ¿quiero tener pareja?* (shareistolove), *¿Es malo querer tener pareja?* (nataliedoeta), *Cómo conseguir una pareja estable con estos pasos* (Okdiario), *¿Buscas enamorarte o tener pareja?* (La Razón), *¿Quiero tener pareja?* (Remedios Gomis Escribano), *No quiero tener pareja estable, ¿tengo un problema o es solo una opción más?* (bikiapsicologia).

A falta d'uns quants milers d'entrades més, podem resumir que la gran majoria es basen o bé a detectar allò que et manca en assumptes del cor i donar-te una pila de consells sobre com enfundar-te en una relació de parella; o bé en arropar-te en cas que decideixis fugir del que la societat tenia preparat per a tu, i així evitar que et creguis estrany malgrat no sentir-

te identificat en les desenes d'estímuls que reps cada dia, ni t'identifiquis amb els desitjos de la resta de mortals pel que a relacions amoroses es refereix.

Un comú denominador hi és clar. L'existència d'un amor canònic i establert que esdevé l'eix de partida, ja bé sigui, en la seua majoria, per identificar-nos amb ell i reproduir l'experiència edulcorada que ens venen; o bé, per desmarcar-nos i viure el "nostre propi amor", un propòsit del tot desafiant i difícil de comptabilitzar la seua espontaneïtat donada la recepció frenètica d'estímuls que constantment rebem com a éssers socials i la dificultat per desxifrar-ne el seu autèntic origen, propi o extern.

Però, que ens porta a voler-nos a aparellar? La sociòloga i escriptora Eva Illouz a *Por qué duele el amor* parafraseja a Ethel Spector Person per mostrar que "l'amor és una experiència en què l'altra persona es veu dotada d'un valor molt elevat, però el valor del propi jo sempre es troba en qüestió i necessita ser reconfirmat" (2012, p.153). És just aquí, en aquest reconfirmació, on es troba el vertader incentiu que ens porta a buscar un company de vida. "L'amor brinda un ancoratge ferm per al reconeixement, la percepció i la construcció del valor propi en una era en què el valor social és incert i es troba subjecte a un procés constant de negociació" (Illouz, 2012, p.161), i ho diferencia així del que passava a l'època premoderna, on el vincle amorós a finals del segle XIX s'organitzava sobre un seguit de consideracions socioeconòmiques i l'amor romàntic no aportava massa sentit del propi valor social. "El sentit del valor propi que proporcionen les relacions amoroses en la modernitat té una importància molt marcada, perquè en l'individualisme contemporani allò que es troba en joc és la dificultat per establir el nostre valor com persones i perquè han augmentat les pressions per a diferenciar-se de la resta i sentir-se únics" (Illouz, 2012, p. 151).

Al llarg del temps, per tant, l'estatus socioeconòmic ha traslladat al jo la capacitat d'aportar valor social, apuntant que el llaç romàntic ha de construir un sentit del valor propi perquè, serà gràcies a aquesta aliança, que veurem la nostra autoestima reforçada per l'altre, ergo, el valor social. D'aquesta manera, observem com, tot i que és cert que qualsevol tipus d'interacció social pot aportar reconeixement per al valor propi, cal destacar que l'amor romàntic resulta ser el camí més intens i complet per generar energia emocional producte d'un enaltiment del nostre ego.

“Alguns filòsofs representen l’amor com una forma de bogeria, en tant que la seua potència enalteix l’ego i li brinda una percepció aguditzada del seu poder. L’amor romàntic realça la imatge del si a través de la mediació de la mirada aliena” (Illouz, 2012, p.149). Sentir-nos valorats i reconeguts per l’altre ens aporta benestar i fa que dotem a aquella persona d’un atractiu que s’alimenta a mesura que fa créixer el nostre valor propi. Perquè l’amor és viu com una energia interna expansiva, que creix en el nostre interior i sembla desbordar-nos, i percebre’ns i percebre el món d’una manera especial captant aspectes de bellesa inusuals en tot allò que ens envolta. Aquest benestar no passa desapercebut, i com la droga, el desig augmenta a cada dosi que ens injectem. Arribar a ser un, aquella taronja completa que ens venen, se’ns apareix com la solució final a la nostra soledat.

La por a la soledat és un comú denominador de l’espècie humana. Som éssers socials i necessitem constantment alimentar el sentiment de pertinença a un grup per a poder sobreportar la nostra existència. La parella ha esdevingut el sistema més instantani i eficaç per fer front a la soledat. Necessitem ser reconeguts i ens agrada gaudir d’una mirada aliena que apunti sobre nosaltres mateixos i ens porti matisos de la nostra persona que no hem estat capaços d’apreciar, per a poder identificar així una versió millorada de qui som. Arribats a aquest punt, però, cal tenir en compte dues coses. Per una banda, aquesta necessitat de reconeixement és totalment recíproca i comuna en tots i cadascun dels humans i guarda una alta capacitat de ser corresposta. De manera que el benestar personal que genera el fet que la teva parella et digui quant increïble ets, fa que inconscientment li acabis agraint, en un moment o altre, amb la mateixa moneda de canvi perquè ell més tard s’hi torni i així consecutivament, fins haver assolit la perfecció de la individualitat per a construir la perfecció de la posada en unió. D’altra banda, cal destacar que a l’inici de qualsevol relació amorosa, els amants viuen immersos en un món paral·lel, on l’exageració de les qualitats es porta fins a límits insospitables i tothom sembla ser més extraordinari del que realment és, ja no únicament pels esforços que hi dediquem, sinó per la mirada amable que l’altre posa sobre nosaltres.

Així doncs, la necessitat de trobar algú que ens complementi, que ens porti aquella mirada que realci les nostres qualitats i que ens faci experimentar sensacions mai viscudes abans, es mitifica amb l’existència de la mitja taronja, un dels mites més debatuts dins de l’amor romàntic.

En una societat avançada on ens les donem de gaudir de plena autonomia i dependència, el cert és que la cerca per trobar algú que, a priori, ens completi, és usual i quotidiana. Ens creiem no complets perquè així ens ho fan sentir. Aquest mite, però, resulta ser una arma perillosa de doble fil. Per una banda, aquest anhel únicament ens porta a la frustració i a la creença que no som vàlids nosaltres per nosaltres, i que necessitem algú per poder ser en la nostra total plenitud. D'altra banda, la idea de la mitja taronja estaria reduint també a l'altra persona a la condició d'un element dissenyat per a complaure'ns de la manera que nosaltres no som capaços, portant-nos a la decepció absoluta i pràcticament garantida si no compleixen amb les expectatives establertes.

Des que Romeu i Julieta van ser els precursors del primer mite de l'amor romàntic, *l'amor tot ho pot* —fins i tot, la mort—, l'amor canònic s'ha viscut com una meta de vida. La transcendència humana que Shakespeare garantia amb el poder de l'amor passional ha esdevingut una projecció, o obsessió, de vida i, a la vegada, un mecanisme ràpid i eficaç per fer front a la soledat i a la rutina que condemna la vida quotidiana. Ens venen el paradís, l'únic que hem de fer és seguir una estructura molt concreta.

L'amor romàntic, ja suposi un ideal a què volem arribar o bé quelcom a què ens enfrontem per no ser preses per un dels seus tentacles que dissimuladament han aconseguit instal·lar-se en el pensament col·lectiu —nostre també—, és un tema de rabiosa actualitat que cal tenir en compte per evitar que aquest lideri les nostres relacions; i, si ho fa, que sigui sota el nostre consentiment.

Cal conèixer la seva naturalesa i identificar-lo com “aquell conjunt articulat de símbols, nocions i teories al voltant de l'amor que toca tots els espais socials i institucionals, i que influeix directament en les pràctiques de la gent, estructurant unes relacions desiguals de gènere, classe i ètnia, i un model concret i heterosexual d'entendre el desig, la identitat i, en definitiva, el subjecte” (Esteban, 2011, p. 23).

És tracta doncs d'un amor normatiu i canònic que hem naturalitzat i l'hem fet propi donada la seguretat que ens proporciona una estructura estable i que es repeteix constantment al nostre voltant i ens arriba en forma d'estímuls capaços de generar-nos un desig d'anhel d'aquest pensament amorós romàntic, vist com una manera concreta d'entendre i practicar l'amor.

La periodista especialitzada en sexe Noemi Casquet a *Mala mujer* determina que “l’amor romàntic consisteix en un seguit de creences i valors que ens transmeten a través de la cultura, parcialment. [...] L’únic que fem és actuar per imitació, sense qüestionar-nos si realment és el que volem o busquem, si aquest tipus de relació ens aporta creixement” (Casquet, 2019, p.108)

Ens atipem de Häagen-Dazs amb cullera de sopa mentre mirem i plorem desconsoladament, a parts iguals, el final de *El diario de Noa*; o bé són les mateixes pel·lícules les que abans ens han dit que compréssim gelat i ens poséssim roba ampla per fer una marató cinèfil i arreglar-nos el cor? Tant s’hi val l’ordre. Ho fem. Amb l’esperança que el proper valdrà la pena, aquest cop sí, per tot allò que diuen que dels errors se n’aprèn. I si l’error, però, és creure en aquesta idealització? En la cerca d’algú capaç de complir totes les expectatives que, tot i no conèixer-lo encara i saber de la seua predisposició, tenim preparat per a ell?

En una de les entrevistes que mantinc amb la sexòloga i ginecòloga Francisca Molero, per tal que em resolgui alguns dubtes en forma de mites que giren entorn a la sexualitat femenina, cap al final de la xerrada saltem de tema i ens posem a parlar sobre l’origen de l’amor romàntic. Molero comenta que l’amor romàntic va ser el més transgressor de tots els amors perquè es va aixecar en contra de la societat vigent. Les seves paraules denoten admiració envers aquest origen i a mi, d’entrada, em xoca. Explica que els amants s’aixecaven valents en una societat que parlava de matrimonis de conveniència per interessos econòmics i de fortunes i d’herències. “Aquesta gent trencava amb el que tenien preparat per a ells, tenien sexe i desig fora del que era l’establiment matrimonial, sobretot, els homes”. En aquesta mateixa línia un altre dels entrevistats, el sociòleg i professor d’Estudis d’Arts i Humanitats Francesc Núñez, apunta que l’amor romàntic neix amb les revolucions liberals i amb la modernitat, la pujada de la burgesia i la caiguda de l’antic règim i del món estamental. La seua característica principal és la possibilitat de poder-se casar, enamorar i tenir parella sense les barreres estamentals i de condició social. L’amor romàntic allibera el mercat matrimonial i fa possibles les relacions entre qualsevol tipus de persona. Tot això passa fa uns 200 anys, durant la modernitat i l’arribada del món modern, dels liberalismes, de les revolucions com la francesa o l’americana, del sorgiment del capitalisme, i de la industrialització, entre altres.

En certa manera, podem veure com en l'inici del concepte, la idea de l'amor romàntic resulta un element alliberador i dota de plena autonomia als amants. Agafant aquesta idea des d'una perspectiva més àmplia, però, exemples com Romeu i Julieta, de 1597, demostren com malgrat la transcendència i el poder que l'amor romàntic donava als amants per desfer-se de les cadenes del seu destí marcat pel llinatge, l'entrega continuava sent cega i total, preferint la mort abans que renunciar a no viure amb la companyia de l'altre; i promulgant, el *tot per amor* que encara està present avui dia.

Deixant de banda els motius esperançadors que en un passat posessin en marxa l'amor romàntic, la realitat avui dia ha evolucionat cap a una idea completament perjudicial, sobretot per les dones, les quals es troben sotmeses sota una forta pressió respecte al que s'espera d'elles en l'àmbit familiar i de parella. Dones que arrossegueu el *tot per amor*, com feia Julieta, encara que això no les faci felices i una de cada cinc d'elles es trobin en una relació que no les satisfà, segons un estudi elaborat per l'experta en *big data* Laura Sagnier sota el títol *Las mujeres de hoy*. Una xifra que demana atenció a crits i que demostra que cal reconsiderar les estructures amoroses sota les quals ens organitzem. Malgrat tenir la plena certesa que quelcom falla, ens limitem a reproduir una vegada i una altra les estructures canòniques que ens han venut de l'amor, com si en un dels molts intents, la vida ens acabi, per fi, somrient.

Com éssers socials governats per unes pautes i conductes molt concretes, ens esforçarem a reiterar al peu de la lletra aquestes estructures que ens proposen, l'ordre ens dona seguretat i confiança. És quan algú se surt d'aquesta hegemonia que és assenyalat com a diferent, analitzat i prejutjat, taxant-lo, segurament, de viure en una relació menys amorosa, intensa o passional que la nostra per no seguir els patrons a què se suposa que hauria d'atendre. Les escenes que perpetuen els mites de l'amor romàntic són típiques.

2.1. ESCENA TÍPICA 1: AMOR PER SEMPRE. 'SIEMPRE TUYA'

És un dimarts de desembre per la nit, el de vigília de Nadal per ser més exactes, un detall a destacar si tenim en compte el munt de teatre que les famílies fan al voltant de les dates nadalenques. On els avis, tiets, cosins i tots els annexos i combinacions que es puguin formar a partir d'aquests tres eixos es reuneixen per assegurar-se'n que, com mana no-sé-quina

tradició, la seua també és una família d'aquelles d'anunci, i, no precisament dels encisadors i anhelats, sinó més aviat d'aquells que mostren una realitat menys perfecta. Com aquell d'Ikea que el 2018 ens va xopar la consciència amb un cubell d'aigua gelada en veure'ns, ben bé, reflectits en cadascun dels membres que havien d'abandonar la cadira per no saber respondre preguntes de l'estil: quin és el grup musical preferit del teu fill? Quina carrera va estudiar la teva àvia? Quin somni li queda per realitzar a la teva dona? O, què va marcar la vida del teu avi? Una taula plena d'aparences i de bones intencions, que no faltin, però buida d'essència i de sentit.

Són les nou del vespre, el tiberi és apreciable i el mantell roig és ben a punt de desaparèixer entre plats de canapès i altres d'escudella d'aquella vaixela que dorm darrere la porta de l'armari dia si i dia també, menys els vint-i-quatre com avui.

La petita de les cosines entra escopetejada per la porta del menjador, fent patinar els mitjons que s'ha posat per anar còmoda, i interromp les múltiples converses que s'han anat formant a la sala mentre alguns esperaven a la resta de familiars i que s'han anat allargant un cop ja hi eren tots. *Ei, asseieu-vos tots a la taula ja, aniré passant amb el mòbil un a un i li desitgeu bones festes a la Núria.* La Núria és la petita de les 4 germanes que des de fa un parell d'anys va decidir començar una nova vida sense rumb a Bali, juntament amb la seua parella i el seu fill de cinc anys. *Li farà il·lusió veure'ns a tots! Segur que ens troba molt a faltar.* Els somriures es comencen a dibuixar en els rostres de petits i grans, i tots prenen cadira emocionats. Se senten contents, cert, però el flash és un detonador a tenir molt en compte. La petita engega el *play*, filma a les seves cosines formant un bon guirigall i enviant-li records i petons a crits, la càmera avança, torn d'un dels cunyats, d'un altre, d'una de les germanes i torn de l'àvia. Agafa pel braç al seu marit i el convida a entrar al pla plegats i compartir les paraules que viatjaran kilòmetres instantanis per ser reproduïdes en mig de palmeres i un sol aclaparador. *Núria te echamos mucho de menos. Ven pronto. Núria, te queremos.* Afegeix l'altre. Deixant de banda l'escepticisme que les noves tecnologies generen sobre la gent gran i el dubte sobre si el missatge va dirigit a una mascota o a la seua filla petita que fa dos anys que no veuen, el pla és, si més no, entranyable. Ella 79, ell 80. Un amor d'aquells que durant un parell d'anys va salvar la distància de l'Estret amb cartes i promeses que anaven i tornaven de Ceuta a Barcelona, on ella rentava i cosia les vores dels vestits d'una casa de burgesos. Un amor que després van creure més fort per fer el pas endavant, casar-se i començar una nova família. Quatre filles i vuit néts, una bona collita.

El color roig del mantell cada cop es fa més present i alguns es comencen a afluir els cinturons. *Toni pásame un trozo de pan*. Molt possiblement aquesta sigui la tercera frase que l'àvia li hagi dit al seu marit en tot el dia sense estar carregada de frustració, victimisme o conformisme. La realitat, darrera dels flashos, és ben bé una altra. *Para qué?* És la recurrent resposta a què l'àvia acut sovint per sortir-se'n de tot tipus d'insinuacions sobre el divorci que les seves filles li plantegen. *Total ya*. Han après a viure, més que a conviure, a conformar-se amb la presència de l'altre sense que això els suposi una càrrega que els mati, perquè ofegar, els ofega. Els plors i escridassades a banda i banda de telèfon mare-filla són ben típics a qualsevol hora del dia. *No aguanto más a tu padre*. Valga'm déu, però, que aquests crits anessin dirigits a l'avi; el temor de la seua reacció és tan temible com inexplicable, ja que la situació seria de ben a prop aquesta: una mica de crits per aquí i per allà, algun plor incontrolat, potser una mica d'orgull i a seguir i a esperar la propera. El problema quedaria solucionat entre ells, sense haver de recórrer, en el cas de l'àvia, a alguna de les seves filles per plorar-li quan miserable se sent amb la seua relació. Aquesta és ben bé una relació que de portes enfora viu una mica sota els efectes d'aquell flash de la taula de Nadal, el desig de ser qui no són se'ls apareix amb més força, i l'anhel de fer-ho realitat sembla fregar-los.

Aquest parell d'avis, però, que amb prou feines es creua alguna paraula amigable al llarg del dia i atribueix a l'altre la causa del seu malestar, es va estimar molt en un passat, però es va estimar malament. Perquè és aquí, en aquest passat que un dia va ser l'inici del seu amor i la correspondència anava amunt i avall, quan ella va cometre l'error de creure's l'eternitat que signava en totes les seves cartes amb el volgut *siempre tuya*.

"Identificar algunes creences de l'amor romàntic pot resultar realment difícil, perquè no tenim el nostre cervell entrenat. Ens han adoctrinat tant, que no podem distingir la ficció de la realitat, els nostres propis valors dels imposats" (Casquet, 2019, p.108). Alguns dels mites més típics que envolten l'amor romàntic són la justificació de les discussions i el ben conegut *quien bien te quiere te hará llorar*, els drames i la desesperació que ens porten al límit com el *Sin ti yo ya no sé que es vivir* de Juanes, o el sacrifici o la gelosia com quelcom positiu. També que l'amor tot ho pot com aquell Joaquín Sabina que canta *Y morirme contigo si te matas, y matarme contigo si te mueres*, o l'enorme carrega emocional que suposa el ser tot per l'altre. El *siempre tuya* de l'àvia se suma a aquesta llista de mites, que no deixen de ser imposicions que hem naturalitzat i que hem permès, amb aquest procés d'interiorització,

que liderin les nostres relacions. Malgrat el dolor que sovint ens causa portar l'amor a complir un patró predeterminat, seguim recurrent a ell per fer de la nostra relació un amor, suposadament, de veritat. Necessitem, un cop més, algú que ens reconegui, aquest cop l'amor, i per això obeïm als paràmetres establerts socialment perquè sigui la comunitat qui valori l'autenticitat de la nostra relació.

El fet curiós d'aquesta pila de mites és que ens resulten d'allò més fàcil de repel·lir si ens situem a una certa distància de l'amor romàntic que tots ells perpetuen. Donem per fet que qualsevol persona amb plenes facultats mentals s'oposaria a aquest sacrilegi que ens venen. La realitat, però, sovint resulta ser una altra i no són poques les vegades que ens veiem lligats a patir les conseqüències d'aquests mites.

Sembla que les promeses de l'etern ens fan transcendir com a humans i afegeixen a la relació una dosi d'amor autèntic. Fins i tot Frida Kahlo, símbol del feminisme contemporani per desmuntar amb les seves pintures la imatge edulcorada que des de la visió masculina s'havia atorgat a lo femení, s'obstinava a no fugir d'aquest *sempre teva*.

La correspondència que l'artista va mantenir amb el seu marit i també pintor, Diego Rivera, demostra com malgrat que la seua no fos una relació a l'ús dins dels convencionalismes i on els adulteris eren permesos, i fins i tot promulgats si això és el que els feia bé, l'eternitat del seu amor vessava en totes i cadascuna de les seves cartes.

Diego:

Mi amor, hoy me acordé de ti aunque no lo mereces tengo que reconocer que te amo. Cómo olvidar aquel día cuando te pregunté sobre mis cuadros por vez primera. Yo chiquilla tonta, tu gran señor con mirada lujuriosa me diste la respuesta aquella, para mi satisfacción por verme feliz, sin conocerme siquiera me animaste a seguir adelante. Mi Diego del alma recuerda que siempre te amaré aunque no estés a mi lado. Yo en mi soledad te digo, amar no es pecado a Dios. Amor aún te digo si quieres regresa, que siempre te estaré esperando. Tu ausencia me mata, haces de tu recuerdo una virtud. Tu eres el Dios inexistente cada que tu imagen se me revela. Le pregunto a mi corazón por que tu y no algún otro. Suyo del alma mía.

Frida K.

Per què insistim a prometre l'eternitat del nostre amor? L'amor únicament té sentit en el moment present, sent capaç de fer-nos experimentar sensacions que superen qualsevol de les realitats. Amb la promesa de l'amor etern —d'aquest *siempre tuya*— d'alguna manera ens aferrem a un context present per fer-lo extensible a un futur que no deixa de ser incert, i prometem i ens autoprometem un sentiment que tal com va venir del no-res, pot acabar marxant perquè sí. En aquest darrer cas, sovint insistim a fer-lo reviure, i si això no és possible o bé hi manca voluntat, com en el cas del parell d'avis, mantenir la unió acaba sent l'opció més escollida encara que l'únic nexa sigui el record d'un amor que va existir, ja lideri la possibilitat d'experimentar-lo de nou; o bé, el conformisme.

El psicòleg i escriptor Walter Riso a *Guia pràctica para no sufrir de amor* (2013) intenta entendre el motiu que ens porta a fer promeses eternes d'amor dient que "si ja m'he enamorat i soc correspost s'acabarà definitivament la soledat i ja no hi haurà incertesa sobre el meu futur afectiu", on cita a Zigmunt Bauman (2003) al seu llibre *Amor líquid* on arremet contra aquesta concepció, afirmant que "quan hi ha dos, no hi ha certes i quan es reconeix a l'altre com un "segon" sobirà, no una simple extensió, o un eco, o un instrument o un subordinat meu, s'admet i s'accepta aquesta incertesa. Ser dos significa tot just un futur indeterminat". Partint de la base que no controlem ni tan sols l'eternitat de les nostres promeses, seria d'allò més aventurat confiar en els altres, per molt temptador que pugui semblar.

El preu a pagar per combatre la soledat, si abans ens han convençut del poder de la mitja taronja i de tots els mites que l'acompanyen, en cap cas ens reconfortarà. Tot i que és cert que aconseguirem superar la soledat a efectes pràctics, ens tornarem més vulnerables i dèbils que mai, reduint la font del nostre benestar a una relació dependent perquè ni tan sols ens hem donat l'oportunitat primera a creure'ns taronges senceres. Hem interioritzat uns patrons, fruits del procés de culturització, que semblen garantir un èxit emocional i que estem disposats a reiterar fins que la fórmula encaixi en les nostres pròpies experiències.

El camí per arribar al paradís de l'amor, però, està ple de pedres. Ja bé sigui per la incapacitat d'assolir els ideals de l'amor romàntic o bé perquè ens deixem arrossegar pels mites que aquest genera, l'amor canònic fa mal.

Aquest dolor real o potencial, però, resulta un element totalment secundari i ens entreguem en cos i ànima a l'altre, capaç de generar-nos sentiments que mobilitzen la totalitat del jo i

que, rarament, es filtren a través de sistemes cognitius de segon ordre. Tot i que aquests processos biològics esdevenen un factor important a l'hora d'enamorar-nos i viure el mateix procés d'enamorament, hi ha un segon element, tan important o més, que ajuda a perpetuar aquests sentiments que semblen superar la realitat experiencial: la mateixa societat, la responsable d'haver hipertrofiat el concepte d'amor i, en concret, el d'amor romàntic.

Malgrat les advertències nascudes de la pròpia experiència del fracàs emocional, ens aventurem sense treva a trobar l'amor. Som conscients d'una sèrie de mites, però no ens els fem propis fins que no patim les seves conseqüències, sabem que ens organitzem sota unes formes preestablertes pel sistema i estimem com ens manen estimar, però no ho problematitzem fins que no ens ofega. I és en aquell període de treva emocional, quan ja no recordem el patiment viscut, o únicament volem ancorar-nos a tot allò positiu que ens va donar en un passat, que tornem a la cerca d'una nova dosi d'amor, d'enamorament.

El curiós de reprendre un cop més el procés de trobar algú amb qui compartir la nostra vida es torna a cenyir, en la majoria de casos, en els paràmetres canònics establerts, malgrat el resultat defectuós de l'anterior història viscuda. Creiem erròniament que el causant del fracàs era l'altra persona, quan realment el problema ve de base i l'origina l'estructura sobre la qual s'arrela l'amor canònic.

Un estudi entre adolescents entre 14 i 16 anys aportat per *Andalucía Detecta* del 2011, informa que el 75% de les noies i el 68% dels nois se senten identificats amb el mite que prescriu que *qui bé t'estima et farà patir*. Una creença que no fa altra cosa que tolerar el maltracte i pensar que amor i patiment són compatibles i, fins i tot, una combinació necessària com a prova de foc. Un 13% d'elles i un 18% d'ells creu que fer mal a la parella o fer-la patir té solució si s'ha fet per amor.

Aquestes creences situen als joves en una posició molt vulnerable donat que els han fet entendre que l'amor vertader és de les coses més importants que els passarà a la vida, i cuidar d'ell és una exigència més que una opció.

2.2. ESCENA TÍPICA 2: FER EL QUE TOCA. PRIMER, I SEMPRE PRIMER, L'AMOR

L'amor romàntic o, fins i tot, l'amor canònic de parella estableix un seguit de ritus que no toleren la mínima desviació si el que es proposen aquells qui ho persegueixen és aconseguir un amor "real", un dels "de veritat" sota les directrius de no-sé-quin codi establert que governa l'ordre de les relacions de parella

Posem per cas una segona escena, disfressada del recurrent "tinc un amic a qui li passa això". Una parella jove organitza un viatge d'un cap de setmana per celebrar que fa dos anys que van començar a sortir plegats. Al vol de tornada a casa, una de les hostesses reparteix als passatgers uns "rasca i guanya", amb intencions purament publicitàries, on se sorteja un viatge de cap de setmana a un destí sorpresa per Europa, vàlid durant un any. Mai toca res, fins que toca, i la noia excitada li fa saber a la seua parella. *No fotis? Quan arribem a casa mirem agendas, doncs.* Acció-reacció, la cara de la noia deixa de ser la mateixa però s'esforça a fer com si res, a casa ja ho parlaran amb calma. Té clara una cosa, però, i no deixarà que res canviï la seua voluntat: vol viatjar amb l'Alex, el seu company de feina amb qui tan bé es porta.

La discussió a casa no triga a arribar, *però què n'has de fer amb ell? Fa res que us coneixeu. Quan es tracta de relacionar-se amb els meus amics bé que et costa, i amb aquest de la nit al dia us heu fet inseparables.* Malgrat el pensament ferm a què ella s'havia aferrat des d'un principi, la confusió s'apodera de la seua voluntat i posa en dubte si s'està comportant com hauria. Recorre al grup d'amigues i, més o menys totes, entenen la reacció del noi, animant-la a fer el viatge amb ell, *és el que té més sentit, però has de fer el que et vingui de gust.*

Aquestes amigues que comprenen i justifiquen que s'enfadi el noi perquè "és el que té més sentit", que viatgi amb ell i no amb un amic que fa poc que coneix, és un dels molts comportaments que ajuden a perpetuar la fal·làcia i el mite de l'entrega total per amor, situant l'amor de parella per damunt de totes les relacions afectives de qualsevol tipus que puguin ocupar la nostra vida.

"L'amor romàntic, de parella o sexual, se situa sobre el pedestal de tota l'organització social, arrelat a una ideologia, a una determinada manera d'entendre i institucionalitzar el matrimoni i la família, [...] on el lloc central (real o simbòlic) de la parella és inqüestionable"

(Esteban, 2011, p. 58). I el cert és que, quan pensem en amor, és ben segur que ràpid visualitzem l'amor romàntic, l'amor de parella i, molt probablement, heteronormatiu. Una ràpida cerca a Google ens ho corrobora "*top 10 cançons d'amor*", la primera entrada correspon al Okdiario i la llista que proposa és la següent: *Always*, Bon Jovi; *I will always love you*, Whitney Houston; *I don't wanna miss a thing*, Aerosmith; *All of me*, John Legend; *Just the way you are*, Bruno Mars; *Someone like you*, Adele; *My heart will go on*, Celine Dion; *When you say nothing at all*, Ronan Keating; *La playa*, La Oreja de Van Gogh; *Romeo & Juliet*, Dire Straits.

Si aquesta llista no t'acaba de fer el pes salta a una altra, top 10, 20 o 50, tant és; l'amor de què parlaran totes elles serà, si fa o no fa, el mateix. Poc trobaràs d'amor de família, d'amics o passions vàries. És més, és ben segur que encara que t'hi esforcis no aconseguiràs treure en clar, i sense ajuda d'Internet, tants títols com dits tens en una mà. L'amor romàntic és l'amor que més importa.

3

I VAN VIURE FELIÇOS...

“Estimar és posar les necessitats de l’altre abans que les teves”

(Frozen)

***

Vivim envoltats d'un vaivé d'estímuls que ens parlen de l'amor i de la seua estructura. Indirectament ens dicten com hem de viure les relacions amoroses i ens creen l'anhel de desitjar el model perfecte que ens venen quan el nostre ha deixat de ser-ho, o així ens ho fan creure a través de la seua lent. I la realitat és que els productes culturals tenen una alta capacitat d'incidir en els nostres desitjos i són capaços de crear falses necessitats, "les emocions fictivals poden tenir el mateix contingut que les emocions de la vida real, però es generen a partir de la interacció amb formes estètiques i són autoreferencials, és a dir, es tornen sobre el jo, en comptes de sorgir d'un intercanvi dinàmic i fluid amb l'altra persona" (Illouz, 2012, p.273-274).

D'alguna manera, els productes culturals ens posicionen, en termes imaginaris, en un pla on nosaltres som el subjecte i en resultem victoriosos fent-nos sentir, tanmateix, el plaer que això produeix. I és a la vida real on tenim la possibilitat, ara en termes pràctics, de dur-ho a terme. Hem anticipat les emocions mitjançant l'exposició als continguts mediàtics i és ara quan volem viure-ho a les nostres carns. La realitat, però, es dista pràcticament sempre de la ficció, i la decepció es viu més intensament si ens hem volgut emmirallar, prèviament, en l'amor que ens venen els productes culturals o cregut que tals amors existeixen.

És, sobretot, a partir dels guions narratius com l'individu reconeix les seves necessitats, falsament involuntàries, a partir de les modalitats mediàtiques. La vida real, però, és una altra i sovint no s'acaba ajustant mai a tots aquests ideals, tenir un guió molt interioritzat sobre com ha de ser l'amor és ben possible que únicament condueixi al fracàs i a la frustració.

En Francesc Núñez assegura que la imaginació és el principal promotor del consumisme modern, perquè aquesta és capaç de produir emocions tan reals com les que produeix un objecte real. En certa manera, els desitjos inculcats per la cultura de masses guionitzen la nostra manera de pensar i, a través de les emocions condicionades pels imaginaris, actuem en cerca d'una satisfacció molt concreta, d'aquella de què ens han creat el seu anhel.

Així doncs és necessari reconèixer els guions o esquemes sobre la naturalesa del desig romàntic que hem interioritzat per poder analitzar les nostres emocions de manera crítica i lliure, i allunyar-nos d'aquell amor entès com la reiteració de signes buits reproduïts i repetits per les indústries culturals. La imaginació té un gran poder d'incidència sobre aquell que la gaudeix, donat que és capaç d'imitar la realitat valent-se de sensacions i emocions

que fan present allò que està absent, presentant-ho d'una manera molt més intensa respecte a l'experiència viscuda. "La imaginació no inventa, guarda una relació estreta amb l'experiència real o sensorial i molts cops la substitueix" (Illouz, 2012, p.261). Aquesta imaginació governa les nostres accions presents perquè dona major visibilitat a les seves potencialitats sobre allò que podria arribar a ser en un futur.

En la mesura que les nostres expectatives no es veuen satisfetes, el dolor es fa més present. I ja ho deia la Oreja de Van Gogh, qui *esperaba con la carita empapada que llegaran con rosas, con mil rosas para mi*.

És des de la indústria cinematogràfica, sobretot, on se'ns ha mostrat el patiment com quelcom necessari, i fins i tot satisfactori, per arribar al paradís de l'amor. La idea que se'n desprèn d'aquests guions es remunta a un dels mites de l'amor romàntic: *per estimar cal patir*. Tant és el mal tràngol que pateixis fruit d'un amor no correspost, tòxic o dependent; després d'un camí de dolor ell t'acabarà estimant, us estimareu sanament o trobaràs la teva interdependència, hi haurà llum al final del túnel sigui quin sigui el problema que amorosament te turmenta.

Aquestes històries, però, sempre s'acaben més o menys de la mateixa manera, donant a entendre que *Vivieron felices y comieron perdices*. I després què? Sempre van viure feliços? Perpetuen la cerca de l'amor, la vitalitat que suposa trobar-lo però giren el cap i, en conseqüència, ens obliguen a fer-ho a nosaltres també, a conèixer com és la vida en parella i les dificultats per les quals travessen les parelles al llarg del temps. Aquesta negativa envers voler mostrar-nos la vida quotidiana ens porta irremeiablement a la frustració per una manca notòria d'edulcorants a les nostres vides reals perquè ningú no ens ha parlat sobre què passa amb l'amor quan ja l'hem assolit.

Aquesta imaginació sovint l'únic que aconsegueix és elevar les nostres aspiracions en les relacions fins al punt de fer-nos sentir que hem fracassat per no aconseguir amb les expectatives inicials. La imaginació porta intrínseca una insatisfacció constant, el saber que hi ha una vida millor que se'ns escapa o la nostàlgia perpètua envers una vida o un món que no existeix o que no tenim. Partint d'aquest desig insaciable, sovint cuidem més el futur que el moment present i ens prenem les relacions de parella, i si no ho fem nosaltres la pressió social no tarda a arribar, com una prova de velocitat.

L'escriptora i comunicadora feminista Coral Herrera, en una de les entrades reveladores que hi ha publicades al seu blog personal, *haikita*, posa de manifest que "una de les claus per a gaudir més de l'amor és entrenar per a desenvolupar la nostra capacitat per estar present i connectar amb la persona que estimem i en el moment en què estem". És d'aquesta manera com aconseguim anul·lar la capacitat destructora de l'amor romàntic, el qual únicament exerceix el seu poder quan el pensem en termes futurs en qüestions d'expectatives i experiències potencials, i fugim de les passes establertes tradicionalment per a les parelles. "Gaudint del present ens fa ames del temps: és el lloc on més estimarem, l'espai on més ens estimaran", comenta l'escriptora.

Lligat a aquesta cursa de velocitat que sembla caracteritzar les relacions de parella, sempre anar una passa per davant i ficar la mirada més en el demà que en l'avui, ens adonem com aquesta sensació d'urgència també hi és present en altres punts del cicle amorós.

Vivim en una societat que no permet ni la tristor, ni molt menys les llàgrimes. *Tranquil·la, no ploris, no paga la pena*. En tot cas seré jo qui ho decideixi, encara que en poc més d'una setmana em trobi navegant per Amazon o llegint el lloc d'una pila de llibres de la secció de psicologia perquè m'hagi acabat creient que em perdo aventures brutalment increïbles mentre malbarato el meu temps plorant per un amor marcit. Llibres d'autoajuda en quantitats industrials en prestatgeries de milers de cases que ens fan plantejar-nos que potser, sabem massa de l'amor durant l'amor, però molt poc de l'amor després de l'amor. Ningú ens ensenya a desvincular-nos de manera sana, i impulsats per la mateixa intensitat que va atreure l'amor en un principi, arrosseguem amb la seua ruptura una enorme cua de rancors, decepcions, patiments i sacs plens d'una autoestima que sembla ben bé irreparable.

La societat no espera, el ritme és vertiginós, i els calendaris no contempen les penes amoroses. Escalfa que surts. Surto a on? Al mercat de l'amor que hi falta gent. "Si un producte resulta defectuós, ja no és plenament satisfactori i es pot canviar per un altre. Però tot i ser bo, cap producte és d'ús estès, per què les relacions de parella són una excepció?" (Bauman, 2009, p.28-29). Seguint aquesta línia ens adonem com el mecanisme del consumisme és molt semblant a les relacions de parella i, per tant, com reproduïm aquesta conducta capitalista en l'àmbit de les relacions de parella. Ens pensem com a capitals i les relacions s'han convertit, també, en un producte d'intercanvi, en un comerç. Jo ofereixo

això i busco allò altre per satisfer el que em fa falta, en funció del que jo considero que em mereixo.

Herrera, en una conferència sobre l'amor romàntic organitzada pel grup de teatre Abya Ayala i el Centre Cultural de España en Costa Rica, apunta que el món capitalista propicia una afecció insana i com, al contrari de les cultures orientals, a occident es parla des d'un concepte de propietat privada i com les relacions s'aplaudeixen i es feliciten per aquest mateix sentit comú d'èxit social.

Aquest sentiment de propietat privada es fa molt latent, per exemple, en les ruptures. Posem per cas una parella d'uns 25 anys que en fa 4 que surten plegats. D'un any cap aquí, la passió s'ha anat esfumant i l'interès mutu s'ha anat diluint en conseqüència d'un canvi d'ordre en les llistes de prioritats respectives. Malgrat que la relació els aporta, més aviat, poc segueixen endavant perquè la consciència d'estar junts els dona una certa seguretat. Un dels dos, però, decideix aportar coherència a la situació i posar fi a la relació. L'altre s'hi nega, la decisió, però, ja està presa. Que no, que no, que l'altre s'hi nega. S'ha adonat que l'estima d'una manera desmesurada i que li ha calgut perdre-la per adonar-se'n. La decisió, però, segueix immòbil i fa bé, perquè les confessions amb els genolls rascats i la dignitat per terra de l'altre, lluny de denotar que la flama se li ha reviscut per dins quan semblava que el fi arribava, l'únic que s'ha despertat ha estat la por a perdre quelcom que creia seu. Tot i que no sempre, sovint ens aferrem a les persones com els capitalistes i entenem les relacions com un pòsit on hi hem dedicat quantitats abismals del nostre temps, estima i dedicació, per lo qual ens costa deslligar-nos d'una cosa que, en certa manera, considerem nostra i intentem retenir-la, a vegades, a qualsevol preu.

Al pol oposat d'aquesta retenció de les relacions, se situa el rebuig al compromís per així poder gaudir de com més experiències millor fins a trobar aquella que més ens convenç. Cerques, compares, esculls i quan et canses, canvies. La societat líquida de Bauman ens obliga a no comprometre'ns amb un objecte o persona, sabem que allò serà caduc, i el conformisme seria un atemptat total contra el nostre estat de benestar.

Avui dia, una part considerable de la població decideix aplicar la raó per frenar les consideracions d'ordre emocional a l'hora d'escollir parella i fer aquest procés més eficaç, al més estil consumista capitalista.

I són molts els que contempen en l'altre un seguit de factors socials, educatius, sexuals, físics i, sobretot, emocionals. Partint d'aquesta lògica, i sumant l'aparició de les noves tecnologies, la cerca de parella es torna un procés analític que, "ha permès definir a les persones com a conjunts d'atributs i emocions, i a la intimitat com quelcom compartit entre dues personalitats els gustos de les quals i atributs han de ser compatibles i estar en plena sintonia" (Illouz, 2012, p.233).

La cerca de la parella en mans de la tecnologia ha radicalitzat la noció del jo, en tant entitat que escull, i ha rebutjat els mecanismes que es basaven en allò corporal i en la presència d'emocions a partir d'una informació molt concreta i reduïda. Han quedat enrere "les modalitats que concebien a la persona estimada com una entitat única, no com una unitat passible de ser mesurada segons certs criteris cognitius i de ser comparada amb altres" (Illouz, 2012, p.241).

Donat que la quantitat d'alternatives de parelles potencials és immensa, els subjectes sol inicien el contacte quan dita persona satisfà uns requeriments molt concrets pel que fa a l'aspecte físic, atractiu sexual i configuració psicològica i emocional; l'objectiu últim s'ha tornat la maximització dels resultats.

Malgrat que aquest esperit consumista de persones i d'experiències sigui el que lideri el tarannà amb què ens relacionem, hi ha un problema de base que ens persegueix: la manca d'educació a l'hora de vincular-nos i desvincular-nos de manera sana a les persones. La dependència emocional sovint ens sacseja fins a fer-nos perdre la raó, i és per això que resulta essencial aprendre a cultivar la nostra autonomia i independència, i aprendre a relacionar-se amb soledat.

Tot i que qualsevol tipus de relació genera, en més o menys mesura, una dependència emocional, la falta de projectes propis i el tot per amor s'ha portat fins a límits exagerats en nom de l'amor romàntic, arribant a creure'ns el Sin ti no soy nada d'Amaral.

La dependència emocional denota toxicitat en les relacions per no saber gestionar bé el propi espai i temps. La fusió dels dos membres de la parella pot diluir el que separa un de l'altre i que un cop la relació es doni per acabada sentir que, ara sí, estem incomplets perquè hem condicionat la nostra vida a l'altre, entregant-li el control total de la nostra vida i, en conseqüència, reduint l'única font d'emocions a la seua persona.

Una relació liderada per la dependència emocional no ens permet agafar distància i ser crítics quan la relació no funciona, donat que hem arribat a creure que l'altre és, pràcticament, tot el que necessitem per ser feliços. És imprescindible comptar amb projectes propis que ens reconfortin i ens facin responsables d'una part important de la nostra felicitat. Per exemplificar-ho, cal visualitzar la imatge d'un pop i els seus 8 tentacles, per entendre que tots ells representen una faceta important de la nostra vida i ens hem d'esforçar per atorgar a cadascun d'ells un sentit únic, per tal que la pèrdua o complicacions d'un no interrompi la felicitat que la resta pot seguir aportant-nos.

Les pel·lícules Disney, almenys les del segle passat, mostren com la princesa ho deixa tot per amor i accepta començar una nova vida al palau del príncep, que per cert tot just acaba de conèixer, lluny dels seus o, fins i tot, a canvi de la seua veu com el cas de la Sireneta. El film del 89 és un dels més clars exemples sobre com el creixement personal i triomfs de les dones es basen sobre allò que els proporciona l'home. Aquestes princeses Disney queien en l'error d'alimentar els 8 tentacles amb tot allò que els aportava el príncep, de manera que no tenien vida més enllà d'ell ni cap interès a tenir-la, ja que la seua felicitat ja estava saciada.

4

DISFRESSAR-SE DE BLANC. FINS QUE LA MORT ENS SEPARI

“El femení en el patriarcat no seria el que les dones són, sinó el que els homes han construït per a elles”

(Luce Irigaray)

***

Una de les institucions més clares que ajuden a perpetuar l'assignació de rols de gènere i, en conseqüència, a situar a la dona a la posició de l'altre, és la família. Tal com l'escriptora feminista radical estatunidenca Kate Millet, autora de la *Política sexual*, comenta a la seua obra estrella, la institució que més perpetua la desigualtat entre homes i dones és el nucli familiar. El patriarcat s'inicia al nucli familiar i aquesta homogeneïtzació permet la construcció d'una societat també patriarcal, d'alguna manera, per tant, la família constitueix una unitat patriarcal dins del conjunt patriarcal. "No solament indueix als seus membres a adaptar-se i modelar-se a la societat, sinó que facilita el govern de l'estat patriarcal, que dirigeix als seus ciutadans per mediació dels caps de família" (Millet, 1970, p.83).

Per tradició la figura paterna ha exercit la tasca de cap de família, l'amo i senyor d'un sistema social on es confon el parentesc amb la propietat, no gaire allunyat de les relacions de poder que també s'estableixen en moltes relacions cegades per l'amor romàntic, on la subversió de la dona és clau per sostenir l'estructura. Millet parla del concepte "política sexual" perquè la política, tal com ha acabat esdevenint de la mateixa manera el sexe, és tot just això "un conjunt de relacions i compromisos estructurats en acord amb el poder, en virtut dels quals uns grups de persones queden sota el control d'un altre grup" (Millet, 1970, p.68).

En aquest sentit, el matrimoni és un clar potenciador d'aquesta política sexual i, conseqüentment, un consolidador dels rols de gènere i la intrínseca diferència de poder. Referent a aquesta idea, després de la segona guerra mundial als barris residencials dels Estats Units, la teòrica i líder feminista estatunidenca d'origen jueu Betty Friedan va parlar del "malestar que no té nom" al seu llibre *La mística de la feminitat*.

Friedan va detectar com a finals dels anys 50 una gran quantitat de dones dels Estats Units patia un malestar a què no posaven nom. "Em sento com buida, incompleta", "Em sento com si no existís", eren algunes de les declaracions que feien aquestes dones a les consultes amb el seu metge o psicòleg i que més tard un doctor de Cleveland ho va acabar denominant com la síndrome de la mestressa de casa. "En la segona meitat del segle XX el món de les dones a nord- Amèrica es limitava al seu propi cos i a la seua bellesa, a seduir als homes, tenir fills i ocupar-se de la llar" (Friedan, 1962, p.74), aquest malestar que no tenia nom es devia al fet que aquestes dones havien dedicat les seves vides a completar la màxima realització femenina tal com la societat esperava d'elles. "El problema és ser sempre la mare dels nens o la dona del pastor i no ser mai jo mateixa" (Friedan, 1962, p.64), és una de les

declaracions recollida per l'autora i que mostra aquesta incapacitat de ser alguna cosa més que el que li ha proporcionat ser l'alteritat de l'home i que els portava a formular-se: "això és tot?".

D'altra banda, aquelles dones que aparentment valoraven més la seua educació, aquelles que Friedan anomena en l'obra "les dones de carrera", es mostraven més alegres i positives respecte a la seua vida. Aquestes, però, eren les qui no encaixaven amb el "rol de les dones" que s'havia imposat des de la societat patriarcal. Les dones de carrera eren vistes com un error fatal des de la perspectiva del feminisme i se les presentava com dones frustrades i masculinitzades. Aquesta, però, no va ser sempre la tònica que va acompanyar a les dones amb estudis i ambicions. Abans de la segona guerra mundial aquest perfil de dones ocupaven el lloc d'autèntiques heroïnes, les *Noves Dones*, que creaven una nova identitat, una vida pròpia. "Tenir una carrera significava quelcom més que un treball. [...] significava ser algú per tu mateixa i no solament existir a través de la resta" (Friedan, 1962, p.78), des de la posició d'alteritat imposada.

Però el paradigma gira per complet amb el fi de la 2a Guerra Mundial i el retorn dels homes als seus llocs de treball, la figura de la dona es desplaça a l'espai de la llar, a la passivitat sexual i a la subordinació de l'home. "La mística de la feminitat afirma que el més alt valor i l'únic compromís de les dones és la realització de la seua pròpia feminitat" (Friedan, 1962, p.81), una feminitat que començava i acabava a casa.

Tot i que la societat ha avançat i això ha permès a realització de moltes "dones de carrera" com l'autora les determinava, la realitat és que el buit existencial continua present en moltes dones, i aquest augmenta sovint després d'una ruptura amorosa basada en l'entrega emocional completa cap a l'altre. Les pacients a què Friedan fa referència que acudien a les consultes dels metges eren dones que renunciaven a una vida activa mancada de projectes propis més enllà de la mística femenina.

Les dones contemporànies, malgrat disposar de més recursos a l'hora d'alimentar els 8 tentacles gràcies, sobretot, a l'educació, sovint nodreixen una bona part d'ells amb tot allò que els aporta la relació, fet que les acaba reduint a una situació força semblant a les mares de família del segle passat, on el paper actiu i el pes dels projectes propis es reduïa a la mínima expressió. "Quan sorgeix dependència psicològica, quan es perd l'interès per altres

activitats i quan la pràctica de la conducta interfereix en diferents esferes de la vida del subjecte parlem d'addicció" (Echeburúa, 2000).

L'amor romàntic, entès com a amor canònic, crea addicció perquè de manera indirecta ens obliga a diluir qui som per tal d'entregar-nos en cos i ànim a l'altra persona, fent que el rastre sobre qui érem abans sigui pràcticament invisible, i la força amb què ens unim a la parella major, donat que és tot el que tenim ara.

Qui té plena consciència de l'addicció que s'amaga sota la promesa de la felicitat que proporciona l'amor romàntic és en Job Polari, artista gràfic i professor universitari d'educació infantil que fa un parell d'anys va decidir formar CCCHUSMA. Aquest és un col·lectiu de persones de diferents àmbits socials que van creure necessari unir-se per reivindicar d'una manera festiva tot allò que els molestava de la societat imposada, prenent com a llibre sagrat de la seua unió *El pensamiento monógamo, terror poliamoroso* de la Brigitte Vassallo, qui també és membre i de qui agafen una de les seves frases estrella: "Que lo político no nos quite lo petardo". Amb aquesta filosofia per bandera, CCCHUSMA va estrenar-se, per damunt de tots els convencionalismes, per Sant Valentí de 2019 celebrant el *Me cago en el amor Party*, una festa multitudinària que va acollir la Sala Apolo de Barcelona. Vivim en una societat on l'amor de parella assumeix la màxima posició en l'escala social de l'amor i on el matrimoni n'és un consolidador. En aquesta línia, Job Polari defensa que "un matrimoni és un plus que se li posa a la parella que es defineix dins d'uns límits, i aquests límits són els que no deixen que la parella en qüestió s'expandeixi, creixi i es faci gran".

Abans de marcar qualsevol data de l'esdeveniment al calendari, Polari s'havia aficionat durant dos anys a comprar vestits de núvia per Wallapop, "si algú et ven per 10 euros un vestit que li ha costat 1.000 o 2.000 és que no vol aconseguir diners, busca altres coses com desprendre's de l'objecte sense voler deixar-lo al contenidor".

Els vestits de núvia són una peça més d'aquest aparador que prepara l'amor romàntic. Resulta un element, dels molts que es requereixen, per hegemonitzar l'amor i posar el focus d'atenció allà on ens manen, i que nosaltres, com si autòmats fórem, obeïm. El sacrilegi que porten intrínsecs els preparatius de la boda són totalment imposats i lluny de ser espontanis, busquen aconseguir a tots aquells que, vestits de llarg, assistiran al compromís d'aquella

parella que ja considerava el seu amor ben fort, molt abans que la núvia es disfressés de blanc o que el compte bancari es reduís dos quarts parts.

“El mío lo tiré personalmente al contenedor”, em comenta la meua mare quan li pregunto pel parador del seu vestit de núvia. Explica que guardar-lo li ocupava molt espai, i que cada cop que veia l'enorme capsa que l'amagava, sol veia la pols que estava agafant. “Yo ya estaba casada y feliz. Fue algo que compré pero sentia que no me pertenecía como persona, era algo material”. Comenta que la boda acaba esdevenint una festa pels convidats més que per la parella en si mateixa, i que són els detalls els que s'acaben menjant l'autèntica essència de l'amor.

Parlo amb un de les seves germanes i m'explica que ella va guardar fins i tot el vel, “pensé que podría hacer unas cortinas, pero todavía no me he puesto a ello”, d'això han passat 20 anys. “El vestido lo guardo. Lo llevé a la tintorería, que me costó una pasta, y lo guardé en una caja rosa que compré especial para guardarlo, por qué?... púes no sé... quizás soy una romántica...a parte porque me lo pagué yo y se me fué un sueldo entero de las antiguas pesetas. Además, si guardo hasta las cartas de mis primeros novios, ¿no voy a guardar el vestido?... será síndrome de Diógenes...” explica entre riures a l'altra banda del telèfon.

Entre contenidors vestits de llarg i cortines de vel que mai van arribar a ser, Polari va veure un bon nínxol de mercat desbaratat i va començar a col·leccionar vestits de núvia. Fins a 17. Va voler fer-los un petit homenatge, eren mereixedors d'un funeral digne, “volia una festa on poguéssim cagar-nos en l'amor i ho vam aconseguir. La gent es va tornar boja perquè va trobar un espai on es podia reconèixer com un fracàs emocional”. L'organitzador parla de l'efecte ampolla de cava, “aquesta gent viu en una pressió constant molt forta i a la que treus el tap, el líquid surt de dins d'una manera salvatge”. Si nosaltres quan trobem un espai segur per expressar tot el que pensem i sentim de l'amor ho fem, i ho fem d'aquesta manera tan desmesurada i tan lliure, es nota que en tenim ganes, com serà la nostra vivència en els moments en què no tenim aquest espai?”, es pregunta.

Qui hagués agraït un llevataps, potser únicament després de veure els seus efectes sanadors i mai abans, hagués estat l'àvia. Malgrat la relació mancada de qualsevol tipus d'amor que des de fa anys comparteix, guarda encara el seu vestit de núvia. *Yo no soy de tirar casi nada y menos esas cosas*. Cal afegir un mèrit extra si es té en compte que hi va haver una mudança de per mig. Un cop més, la realitat ens mostra sobre com obeïm a uns paràmetres mancats

d'essència, precisament, per aquesta falta de significat que som incapaços de donar de manera natural perquè no són conductes espontànies, sinó l'acompliment d'un seguit de normes i prescripcions.

L'amor romàntic, per Polari, mai podria arribar a ser sa, "seria un oxímoron", comenta. Tot i això, però, confessa que al cap i a la fi, aquestes festes tenen èxit perquè parlen de la realitat, del fracàs emocional que experimentem malgrat les advertències que ens hem autoprescrit, de com ens hem negat a patir i, malgrat els esforços, ens hem vist altra vegada de genolls i enredats de nou.

5

SER MARE NO ERA SOL PARIR

“No es neix dona, s’arriba a ser-ho”

(Simone de Beauvoir)

***

Retorno a la mística de la feminitat que va posar de manifest Betty Friedan per ressaltar com tot allò que la societat espera de la dona s'acabava convertint en una càrrega sobre la seua persona i fins a quin punt l'acompliment, o no, d'aquests paràmetres determinen el nivell de feminitat de què disposa dita dona. És innegable que aquesta mística de la feminitat està estretament lligada amb una segona mística, la de la maternitat, i no és poc usual el *saber social* que anuncia que una dona no és una dona completa fins que no és mare.

Què passa amb el pare? Absolutament res. Mentre que els homes neixen complets, les dones ocupen sempre la posició de l'alteritat, mai arriben a ser completes per si soles, sempre són mitges taronges a la recerca de quelcom que les completi, ja bé sigui o l'amor de la seua vida i/o un fill. No hem de ser còmplices, però, d'aquesta anul·lació que des del patriarcat, des de la genealogia masculina, es fa envers la mare. "És important que fugim [...] d'un paper social de subjectivat [...] que ens tanca en una simple funció. S'ha demanat mai als pares que renunciïn a ser homes? Nosaltres no hem de renunciar a ser dones per ser mares" (Irigaray, 1985, p.14), en aquest sentit no hem de caure en els preceptes assignats a la mare per la seua genealogia, sinó que hem d'afavorir la seua explotació màxima també com a dona.

Cerco "*ser madre*" a Google i aquesta és la primera definició que apareix "ser mare significa canviar la teua vida, el teu temps i la teua forma de pensar pels teus fills. Significa donar tot el teu cor i entregar totes les teves forces cada dia per tirar els teus fills endavant i ensenyar-los a viure. Significa tenir una raó de ser per a la resta de la teua vida", pobres infelices aquelles que no tenen fills, condemnades a viure sense rumb les seves miserables vides. La vida de la dona, i la seua felicitat, un cop més depenent d'un subjecte com en l'amor romàntic. La invalidesa que la societat ha promulgat de l'autogeneració de la seua pròpia felicitat no únicament té cabuda en l'espai amorós, també en la maternitat.

Tu quan t'animas? Se't passarà l'arròs. Això ho dius ara, ja veuràs com a la llarga canviaràs d'idea i en voldràs tenir. Te'n penediràs si no en tens. Un fill és el millor que et passarà a la vida. Aquestes són sol algunes de les frases que una dona pot rebre si posa de manifest el seu desig de no voler ser mare, i la pressió pot de venir de molts àmbits: els amics, familiars, religió, metges, etc. Aquest tipus de comentaris en el seu conjunt generen un tipus de pressió directa que la dona que no se sent encara preparada per ser mare o, simplement, no vol arribar a ser-ho mai pot patir com una càrrega.

Cervesa de mitja tarda. Trobada de cosines espontània. Una embarassada creua el carrer. La petita d'elles. I tu a què esperes? (28 anys, 7 de relació, 4 de convivència).

Per innocent que pugui semblar la pregunta i per molta bona fe que hi hagi en ella, aquesta pregunta està exercint una pressió directa cap a la cosina gran, donant per fet que és el que desitja, ser mare, perquè és el que toca i perquè ho acabarà sent més aviat o més tard.

D'altra banda, un segon tipus de pressió que ofega a les dones és la simbòlica o indirecta, entesa com aquella que exerceix la cultura en general i la cultura popular en particular (publicitat, cinema, etc.) i que reben totes les dones. Tot i ser un missatge que potser passa més desapercebut, té una gran influència en les dones i, sobretot, en la visió del tema de tota la societat en el seu conjunt.

A més, cal tenir en compte que les dones que no volen ser mares estan infrarepresentades en la cultura popular i, és més, sovint aquestes interpreten el paper de malvades, tal com apunta Jody Day, la fundadora de la xarxa per a dones sense fills *Gateway Woman*. Les dones sense fills poques vegades existeixen als productes cultural com elles mateixes, més aviat com a dones que representen alguna cosa, quasi sempre la maldat. És el cas de la bruixa de la Blancaneus, de la Cruela Devil, de l'Úrsula, entre altres. Dones d'edat avançada, sense fills, que representen el mal.

La societat tendeix a embellir la maternitat com a reducte d'una tradició històrica de subjugació de les dones per part del sistema patriarcal. Un sistema fet i pensat per homes on les dones juguen un paper fonamental a l'hora d'assumir moltes de les obligacions i responsabilitats que pertanyen a l'estat, i és a partir de missatges reiterats a través de les imatges mediàtiques, els productes culturals i una consciència col·lectiva imposada però naturalitzada, com l'Estat aconsegueix que la dona se senti amb deute amb la seua naturalesa reproductiva i, en certa manera, induïda a procrear. Encara que moltes dones senten el desig de ser mares molt aviat, són moltes les dones a qui a poc a poc han anat creant aquesta falsa necessitat que elles mateixes han acabat embellint, també. Sembla que a l'Estat li interessi que cadascú estigui al seu lloc i, en aquest sentit, les dones cal que estiguin exaltant la maternitat.

La mateixa mà invisible que mana discretament a les dones tenir fills, criar-los i tenir cura d'ells, s'encarrega, al mateix temps, fer de les dones les responsables dels cuidats dels vells, dels malalts o dels adults dependents. Pel que fa a la criança, segons l'informe del 2017

sobre *La vida de las mujeres y los hombres en Europa* elaborat per Eurostat amb dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), a escala europea el 2016 el 92% de les dones entre 25 i 49 anys (amb fills menors de 18 anys) es feia càrrec dels fills diàriament, en comparació amb el 68% dels homes; mentre pel que fa a Espanya les dades se situaven al 95% i 68%, respectivament. L'informe apunta que pel que fa a les tasques domèstiques i a la cuina, les diferències són encara majors. A escala europea, un 79% de les dones cuinava i/o realitzava tasques domèstiques diàriament, en comparació amb el 34% dels homes. Pel que fa a Espanya, 84% i 42%, respectivament. Com a apunt final, a Espanya les dones que viuen soles amb nens superen quasi nou vegades als homes que viuen sols en la mateixa situació.

Aquestes dades demostren com la mística de la maternitat transforma la vida de les dones i com aquestes es veuen abocades a dedicar el seu temps a la criança, deixant de banda, en molts casos, la dedicació a la vida laboral. A Espanya, l'any 2019, un 26,2% de les dones (de 25 a 54 anys) ocupades amb un fill treballava a temps parcial enfront el 5,3% dels homes. Aquestes dades donen a entendre que la dificultat entre la conciliació entre la vida laboral i familiar segueix sent un element a tenir molt en compte per part de moltes dones que volen ser mares, però que no volen que el preu a pagar sigui la frustració o aturada de les seves carreres professionals. El paper de la dona, però, no és únicament crucial a l'hora de parir, la dedicació que se li requereix envers la criança seus fills és, en la majoria dels casos, pràcticament absoluta.

De ben segur que la maternitat és meravellosa per a moltes dones, però és un error fer d'una particularitat una pràctica general. La idealització d'aquesta experiència sovint crea un alt nivell de frustració personal.

"Ser madre no es suficiente para mi. No lo es. Ni de cerca. Soy mala, ¿verdad? Soy mala". Aquesta és una de les frases que diu el personatge de la Celeste, a la sèrie *Big little lies*, representat per la reconeguda Nicole Kidman que demostra com la societat ha fet que les dones se sentin culpables i males mares per no sentir-se completes i satisfetes amb la maternitat. Vivim en una societat on se'ns permet penedir-nos absolutament de tot, excepte del fet de ser mares.

El penediment en la maternitat és un tema tabú. Un dels casos més mediàtics que va fer latent aquesta realitat va estar protagonitzat per la periodista catalana Samanta Villar, qui mare de dos bessons per ovodonació, va rebre una allau de crítiques després de publicar el llibre *Madre hay más que una* i concedir diferents entrevistes on va fer nombroses

declaracions que van aixecar un gran revolt entre les mares, a priori, encantades de ser-ho. La periodista afirmava sense pèls a la llengua que havia perdut qualitat de vida, que ser mare era el millor però també el pitjor que li havia passat i que totes les parelles s'havien imaginat alguna vegada tirant al nen pel balcó perquè ja no podien més, entre altres. Tot i que Tuiters es va omplir de dures crítiques que jutjaven sense cap coneixement la qualitat de la periodista com a mare, alguns internautes van donar suport a la catalana reconeixent un sentiment força semblant al que ella havia viscut i defensant que el penediment, totalment legítim, no negava el fort amor que sentien cap als seus fills.

El cert és que ser mare comporta un terrabastall profund, aquest però tendeix a amagar-se sota una quantitat abismal de beneficis edulcorats, ja que tal com passa amb l'amor romàntic, la maternitat vol portar a les dones a viure una experiència sobrehumana i fer-les orgulloses de les seves capacitats biològiques. Sobre aquesta línia, però, l'escriptora xilena Lina Meruane equipara les condicions biològiques de ser mare amb les d'una noia amb altes capacitats físiques per ser una gran gimnasta i que decideix no ser-ho. De la mateixa manera que cal animar a tenir fills a una dona que vol tenir-los, no s'hauria de jutjar i interrogar fins a avorrir a aquella que ha decidit no ser mare.

Aquestes últimes han anat en tendència en els darrers anys i són conegudes, altrament, com les NoMo, les *No Mothers*. Recollint i relacionant unes poques dades que ofereix l'INE a l'*Enquesta de Fecunditat* de l'any 2018, i prenent la franja d'edat entre 30 i 34 anys de referència donat que és el grup d'edat amb una taxa més alta de fecunditat 87,30% (seguit de les dones entre 35 i 39 anys, 65,79%), ens adonem com el 52% d'elles encara no ha estat mare i un 18,3% d'elles ho atribueixen al simple fet que no volen ser mares. Tot i que seria una dada que caldria agafar amb pinces, ja que únicament m'estaria centrant en la franja d'edat on més dones són mares (30-34), al voltant d'un 9% de les dones es reconeixerien com a NoMos.

Quina és però la realitat a què s'enfronten les NoMo? Cerco per la web i ben aviat em trobo amb un documental sota el nom de *[m]otherhood*, dirigit per dues excompanyes de Canal 9, la Laura Garcia i la Inés Peris. No dubto a contactar amb elles i no fiquen cap tipus de problema per fer una trobada i solucionar alguns dels dubtes que tinc al voltant d'aquesta idea cada dia més estesa. L'estat d'alarma, però, no triga a arribar i la quedada de cafè s'acaba convertint en una reunió virtual per Zoom.

El tema que més surt a debat gira al voltant del suposat instint maternal, el qual arrabassen amb força les dues periodistes, qui asseguren que no existeix com a tal, que es tracta d'un mite, d'una construcció social i cultural. “Quan parlem d’ “instint”, parlem d'un comportament innat i inconscient transmès genèticament entre els éssers vius d'una mateixa espècie que els fa reaccionar del mateix mode davant determinats estímuls, sense que el pensament racional intervingui en cap moment”, pel que fa a aquesta declaració el cert és que com a éssers racionals abans que biològics, els elements racionals juguen un paper essencial a l'hora de valorar la possibilitat o no de ser mare.

Un cop més les dades parlen per si soles, i si retorno a l'*Enquesta de la Fecunditat* del 2018, el 42% de les dones residents a Espanya d'edats compreses entre 18 i 55 anys han tingut el seu primer fill més tard que l'edat que havien considerat ideal; i, de mitjana, el retard ascendeix a 5,2 anys. Els principals motius a què fan referència són la falta de tenir una relació sentimental estable o per raons laborals o de conciliació de la vida familiar i laboral. Altres motius estan relacionats amb el fet que encara no se senten preparades per ser mares, raons de salut o econòmiques. Tots aquests elements, capaços d'endarrerir fins a mitja dècada el moment de ser mares, posen de manifest que ser mare, lluny de ser quelcom natural, és un procés que s'analitza molt prim i on es tenen en consideració múltiples elements.

Peris cita a la filòsofa i historiadora francesa Elisabeth Badinter, “s'ha identificat la dona, la humana, i l'animal. És totalment absurd. La dona és un animal, però no com els altres”, en aquest sentit explica que creure en l'instint maternal implicaria creure en la supremacia de la biologia per sobre de la cultura, i no obstant això, si observem els comportaments humans al llarg de la història, segueix, és la cultura i les normes socials que es van establir a cada època les que dicten la major part d'aquests comportaments.

D'aquesta manera, les creadores de *[m]otherhood* volen posar de manifest que el mític instint maternal queda reduït a un desig. Tot i que, tal com passa amb l'amor romàntic, és pràcticament impossible desgranar els estímuls que provenen de la societat i que encaminen a una dona a reproduir una conducta determinada respecte a aquells que creixen dins d'ella de manera espontània, segons les dades que ofereix la mateixa enquesta citada anteriorment, pel que fa a la fecunditat desitjada, els homes se situen a totes les franges d'edat com els que menys volen ser pares.

<25	25-29	30-34	35-39	>40
27%	16,7%	10,7%	7,4%	9,2%
32,1%	28,2%	17,6%	11,3%	10,2%

Malgrat que hi hagi una diferència considerable, sobretot en la franja d'edat entre 25 i 34 anys, entre els homes i les dones que volen tenir fills, resultaria difícil considerar que es tracta 100% del conegut instint maternal, ja que la pressió directa i simbòlica que la societat exerceix sobre la dona, poc té a veure amb la que s'aixeca cap a l'home.

Deixant de banda per un moment sigui la font que sigui que motiva a les dones a ser mares, el cert és que amb el pas dels anys la força que exerceix el patriarcat sobre la societat es veu cada cop més minvada. Durant molts segles el patriarcat ha negat a les dones l'opció d'escollir en qualsevol aspecte de les seves vides, també en el reproductiu. Malgrat que sempre hi ha hagut dones que no tenen desig de tenir fills, els rols predeterminats i la pressió social eren tan forts que poques eren les que arribaven ni tan sols a fer aquesta reflexió, cosa que en menor mesura continua passant en l'actualitat. I de les poques que sí que eren conscients que el rol de la maternitat no anava amb elles, molt poques eren les que s'atrevien a manifestar-ho o a anar en contra del que la societat esperava d'elles, ja que en algunes èpoques els hi anava la vida directament. Les circumstàncies socials, econòmiques i culturals no els permetien prendre aquesta decisió sense haver de córrer o un gran risc pel que fa a les seues vides, com al cas dels avortaments provocats (il·legals i penalitzats òbviament), o una gran estigmatització i repudia social si el seu no-desig era públic i conegut.

Una demostració d'aquest avenç pel que fa a l'autonomia de prendre decisions per voluntat pròpia i de manera totalment independent —sense prestar, per ara, atenció a la motivació—, és l'augment de dones que decideixen ser mares solteres. Segons el *Informe sobre la exclusión y desarrollo social en España*, del 2014, un 16% dels naixements que van haver al nostre país l'any 2012 corresponen a dones sense parella, l'any 2007 era del 10,10%. Més de la meitat d'aquestes dones tenien més de 30 anys en el moment del naixement del seu fill, una edat que reflecteix que la maternitat en solitari va ser voluntària i no fruit d'un accident, segurament.

Així mateix el matrimoni, entès com un fort canalitzador tant de l'amor romàntic com de l'estructura del nucli familiar, ha passat a ocupar una posició menys transcendental. El mateix estudi apunta que el percentatge de naixements no matrimonials va passar del 4% el 1980, al 11% el 1995 i, des de llavors, el ritme s'ha accelerat assolint el 39% el 2012.

És innegable, doncs, que amb el pas del temps i els assoliments aconseguits per anys de lluita del feminisme han fet que les dones cada vegada siguem més lliures i puguem escollir sobre nombrosos aspectes que afecten directament les nostres vides. Malgrat que la pressió segueix existint, cada cop són més aquelles que s'aixequen valentes davant tot el que la societat els té preparat i decideixen reflexionar fredament sobre allò que volen i allò que no. Tanmateix, l'aparició dels mètodes anticonceptius, i en especial de la píndola, han sigut clau per aconseguir l'autonomia de la dona: plantejar-se, reflexionar i decidir si volen tenir fills o no.

Malgrat que és necessari donar importància als avenços que les nostres antecessores han fet, cal no descuidar la pressió a què les dones ens trobem sotmeses encara i de quina manera avui dia se'ns jutja per la nostra suposada carència de feminitat si no tenim fills i se'ns posa en dubte la nostra capacitat d'estima, de sacrifici, d'entrega, d'altruisme, de responsabilitat, de maduresa, etc. Aquesta acusació indiscriminada que podem rebre si ens sortim del camí establert, es produeix perquè si no som mares no som considerades socialment com a dones completes. Tal com passa amb el mite de la mitja taronja de l'amor romàntic. En el cas de la maternitat, tal com ja alertava la definició que Google oferia a "*ser madre*", encara existeix una certa percepció social que el rol principal com a dona és tenir fills i criar-los, i seguir el teu propi camí comporta rebre judicis de la societat de tot tipus.

DESCONSTRUCCIÓ

“Qui no es mou no nota les seves cadenes”

(Rosa Luxemburgo)

***

6.1. DECONSTRUCCIÓ 1: INCOMODAR-NOS

El moviment *queer* és capaç de trencar amb el binarisme home-dona que desencadenen les relacions patriarcals i heteronormatives, donat que “no es basa amb una identitat natural (home/dona), ni en una definició basada en les pràctiques heterossexuals/homossexuals sinó en una multiplicitat de cossos que s’aixequen contra els règims que els construeixen com a normals o anormals. [...] allò que es troba en joc és com resistir o com reinvertir les formes de subjectivació sexopolítiques” (Preciado, 2004, p.163). D’aquesta manera, el moviment trenca amb la diferència sexuada i problematitza l’heterossexualitat obligatòria, la qual promou, de manera indirecta, que establir-se dins del binarisme home-dona és allò natural, i els que no s’hi acullen són els desviats.

Tot i que *queer* i persona no-binària expressen la mateixa idea, “gènere que no és cap dels dos gèneres binaris”, en essència *queer* és un insult reapropiat que s’aixeca com un moviment de sexualitat contracultural representant allò estrany, mentre que no-binari resulta més políticament neutre en les seves connotacions i serveix per identificar aquelles experiències que no es troben representades dins del model de gènere binari. Les dues perspectives, però, acaben amb el gènere i, per tant, amb la desigualtat que provoca la diferenciació. Sota el paraigua de no-binarisme s’hi acull Lorient Quesada, estudiant de 3r curs de Traducció i Interpretació a la UAB, qui es defineix a la seua compta de Twitter com *Patèticament poliglota, delicadament pobre i bojament invertida. De Catalunya, con raices aragonesas. Això sols i no res més, marixoxes.*

Després de coincidir amb Lorient una tarda de divendres a la filera del darrere d’un *blabla car* “Vila Universitària – Lleida” i tenir una conversa del tot agradable, es va establir una relació més que cordial. És una d’aquelles persones que quan et creues pel campus de la UAB, tot i no tenir una amistat i conèixer més aviat poc, sempre ve de gust parlar una estona i saber de l’altre. Confinada, recupero una entrevista que li vaig fer per un projecte titulat “El sexo que habito” d’una assignatura de 2n de periodisme. Ara farà dos anys, va acabar la trobada amb una frase clara i directa envers una pregunta segurament una mica asfixiant: *com et defineixes? Soc persona, i potser no sigui necessari saber res més.* Unes paraules que encara em segueixen ressonant avui dia, perquè en essència en aquesta simplicitat es troba la clau de tot. Una persona. El gènere, home-dona, consisteix en un conjunt de significats que accepta el cos sexual i, que a la vegada, fa de l’heterossexualitat el règim de poder

ubicant als cossos a banda i banda d'un gènere performatiu, i no natural, que esdevé possible amb la pràctica reiterada de determinades accions i conductes.

Tot i que pot semblar una postura una mica radical, acceptar el cisgènere o retraure'ns d'ell, no únicament està perpetuant els rols de gènere, ja bé sigui perquè reconeixem el nostre gènere d'acord amb el nostre sexe o no, sinó que està contribuint a la universalització de la identitat, donat que altre cop les opcions que es barallen són masculí o femení.

En aquesta línia Judith Butler, a *El gènere en disputa*, afirma que aquesta hegemonia del gènere, en masculí o femení, disciplina els cossos d'acord amb una forma òptima de ser home o dona. Aquest resultat final, però, únicament existeix de manera ideal, ja que a la realitat es produeixen diferents pràctiques imitadores que mai assoliran una còpia exacta. Aquestes diferents formes d'assolir l'ideal esdevé un procés opressiu, perquè mentre que per una banda el discurs de la identitat universal mai serà assolible al cent per cent; per altra, refuta totes la resta de formes alternatives a l'hora de desenvolupar una identitat pròpia.

Lorien em va rebre al pis que compartia amb 4 companys més a la Vila Universitària, una mica de desordre com en qualsevol pis del campus, un parell de plats sense recollir sobre la taula i la bandera LGTBIQ penjada a la finestra. Vestia androgen, texans curts estil *shorts* i una samarreta ampla destenyida a propòsit. El cabell ben curt i unes anelles grosses com a arracades, les ungles pintades de negre i els llavis de roig. *M'agrada com vas*. Li vaig soltar. *Això que avui no porto talons*. Va contestar entre riures.

Desprenia una seguretat amb si mateix tremenda i inspirava a la reflexió amb una tranquil·litat agradable. El seu empoderament es feia notar amb les seves frases clares i directes, però assegurava que no sempre havia estat així. *Cal dir que en tema de sexe fa anys que em reivindico com a persona bisexual, des que vaig entrar a l'adolescència. Mai em vaig quedar dins de l'armari. Així que des de ben jove ja vaig viure tota mena de discriminacions pel fet d'agradar-me els nois. Suposo que arriba un punt que si a aquesta situació li sumes les crítiques per la teva condició de gènere, ja t'és igual, no vindrà d'aquí. Has après a passar de tot i has madurat*.

Lorien es defineix com una persona no-binària, *és el mateix que una persona transgènere*, explica, donat que mai s'ha sentit home però tampoc se sent dona. Pel que fa al seu cos, no es mou de la mateixa línia de pensament, *jo estic molt a gust amb el meu cos. No el canviaria*

per a res, no m'agradaria posar-me popes, per exemple. Es va començar a plantejar el seu gènere quan va entrar a la militància LGTBI a Lleida, allà va formar-se en matèria de gènere i totes les seves possibilitats. Assegura que quan li havien dit que era un home durant la infantesa i preadolescència, ell ho acceptava però mai s'havia identificat amb tot allò que comportava ser un home. És cert que els meus pares no ho entenien totalment, jo simplement els vaig dir que no era ni home ni dona, i cap problema, he tingut molta sort en aquest aspecte.

Comenta que pel que fa al seu cercle social més proper mai ha tingut cap dificultat perquè es mou *en ambients molt oberts de ment* i que fins i tot es dirigeixen a ell amb els dos pronoms perquè se senti el més còmode possible. Explica, però, que la clau de la seua reivindicació té lloc en l'àmbit social més en general. *Hi ha dos conceptes que entren en conflicte. Una cosa és el gènere amb què tu et pots identificar i una altra cosa és el gènere amb què la societat t'identifica, en aquest cas parlem de gènere social. Estem en un binarisme de gènere extrem on la societat sol compren entre home i dona.*

Les altres formes, les que no encaixen amb el sistema heteronormatiu, es menystenen. Una clara forma del poder que exerceix el sistema sobre les ments, fins i tot, dels qui es reconeixen com a homosexuals és la convulsió social provocada per les transformacions legals com l'aprovació del matrimoni homosexual l'any 2005 a Espanya, o la possibilitat de tenir fills (per adopció o inseminació) en el cas de les famílies homoparentals que, tot i que suposen una ampliació dels drets civils i normalització de certes pràctiques sexuals, en essència es limiten a repetir les mateixes estructures que el sistema heteronormatiu proposa per a la societat, un patró clar que permet la llegibilitat dels individus, el seu reconeixement social.

Arribats a aquest punt de consciència de rols de gènere i de pràctiques heteronormatives, fins i tot en parelles homosexuals, es fa present la necessitat d'exercir una mirada lesbiana/*queer* com a potencial subversiu i, no com a pràctica obligatòria, per desestabilitzar les pròpies pràctiques envers l'amor i tot el que el sucumbeix, i poder escapar de les asimetries de l'ordre simbòlic heterosexual. Mariluz Esteban proposa, a *Crítica del pensamiento amoroso*, que no es pot ser heterosexual de manera tranquil·la, innocent, acrítica; sinó que cal posar en dubte la pràctica amorosa i sexual i generar una certa sensació de malestar, d'inquietud i d'interrogació per tal de posar-nos en alerta respecte als propis mandats culturals.

Cal acabar amb les relacions asimètriques promulgades pel model heterosexual, que potencien l'amor romàntic i que deixen a la dona a la posició de l'altre, ancorada a la dependència i a la vulnerabilitat, perquè al llarg de la història a ella sempre se l'ha representat des de l'alteritat, des de la posició de l'altre respecte a la figura masculina. Submissa i forçosament silenciada ha romàs sempre en un segon lloc per tal que l'home pogués arribar a ser tot allò que es proposava mentre ella, callada, ocupava una posició menyspreant, falsament justificada a la seua condició biològica i el seu paper reproductor, d'ocupar-se de la llar i tot allò que el seu gènere femení esperava suposadament d'ella.

L'escriptora i filòsofa feminista del segle XX Simone de Beauvoir, a *El segundo sexo. Los hechos y los mitos*, presenta la posició d'alteritat que ocupa la dona respecte a l'home i com aquest projecta en ella allò que desitja i allò que l'espanta, allò que estima i odia. En certa manera es podria dir que l'home demana que la dona sigui la garantia de tot allò que ell mateix no pot veure's i reconèixer-se per si sol, i que necessita la seua mirada, la de l'altre, per confirmar aquestes mancances. Per a poder "reafirmar-se" necessita projectar-se en un objecte, "si la dona s'ha comparat tants cops amb l'aigua, és, entre altres coses, perquè és el mirall on es contempla el Narcís baró" (Beauvoir, 1949, p.80). Aquesta alteritat que suposa la dona, no únicament ho és respecte a la figura masculina, sinó que també ho acaba sent per ella mateixa, perquè mai és precisament allò que devia ser, és aquell ideal de feminitat frustrat, tal com ja anunciava el buit que experimentaven les estatunidenques dels anys 50 diagnosticades per aquell malestar que no tenia nom.

La solució per trencar amb la subversió femenina no hauria de consistir a remetre's al model masculí per aconseguir així paritat de condicions i d'igualtat, ja que d'aquesta manera estaríem acceptant la validesa del model masculí de referència per imitar-lo i arribar a pertànyer-hi. El camí potser apuntaria més aviat cap a una dinamització del sistema, problematitzar-lo i no inscriure's en ell. Aixecar-nos des de la diferència i situar-nos en una genealogia femenina per conquistar i conservar la nostra identitat fugint de la submissió respecte al poder patriarcal. Aquesta, però, seria una via que continuaria perpetuant els rols de gènere i, en més o menys mesura, oprimint als individus que actuen per assolir el model ideal.

És ben probable, que l'únic camí correcte i viable sigui l'autocrítica envers tot allò que des de la societat ens ve donat i interioritzem fins a naturalitzar-ho. Tant en les pràctiques

amoroses, perpetuades pels rols de gènere, com en les conductes heteronormatives que adoptem, hem de prendre una posició que ens qüestioni fins a incomodar-nos si allò que estem fent ens surt realment de dins. És aquí on la mirada lesbiana/*queer* com a potencial subversiu esdevé un motor eficaç que qüestiona l'heteronormativitat i els rols de gènere imposats, a parts igual.

6.2. DECONSTRUCCIÓ 2: ACTUAR

Explica la llegenda que un dia, el fill d'un guerrer es va enamorar d'una jove molt guapa i els dos van decidir casar-se després de comptar amb l'aprovació dels seus pares. Com s'estimaven tant i sabent els perills de la convivència, van decidir visitar al bruixot de la tribu perquè els preparés un conjur que fes el seu amor etern. El bruixot li va dir al guerrer: "Vés a les muntanyes del Nord i puja a la més alta que trobis, quan arribis busca el falcó més vigorós, més fort i més valent de tots. Has de caçar-lo i venir aquí". Després li va dir a la noia: "Tu vés a les muntanyes del Sud i busca l'àguila més caçadora, la que voli més alta i de mirada més profunda. Caça-la i portar-la aquí".

Després d'uns dies caminant per les muntanyes, els joves van aconseguir els seus objectius i van trobar-se amb el bruixot, portaven les dues aus. "Què hem de fer amb elles?" Van preguntar els joves. "Són boniques i fortes, veritat?" els va contestar el bruixot, "Sí, són les millors que hem vist i ens va costar molt capturar-les. Volaven més alt i més ràpid que cap altra", van respondre els joves. El bruixot va ordenar als enamorats que les lliguessin a les dues aus pels peus. Seguint les instruccions del vell, els joves van obeir i després les van soltar. Les aus van intentar voler, estaven lligades l'una a l'altra, però, i es feien nosa mútuament, no van poder. L'únic que aconseguien era ensopegar l'una amb l'altra fent-se mal. "Veieu? Lligades cap de les dues és capaç de volar, mentre que soles ho feien molt altes. Aquest és el conjur que us dono perquè el vostre amor sigui etern", va concloure el bruixot.

L'amor romàntic es construeix d'acord amb les estructures que organitzen una societat en concret. La nostra, està regida pel patriarcat i el capitalisme. Recuperem la idea que lo romàntic és polític, i desxifrem que aquest amor perpetua una forma d'estimar d'acord amb uns mites que exalten el masclisme (el patriarcat) portant a la dona a l'alteritat i a la submissió; i, que a la vegada, les seves pràctiques segueixen els patrons del capitalisme,

aquell *sempre teva* o aquella monstruositat que s'apodera de nosaltres amb una ruptura perquè assimilem que hem perdut quelcom que ens pertanyia.

Tombem les estructures de l'amor romàntic, aquelles que desperten seguretat donat que ofereixen un paper a desenvolupar molt clar per a ells i per a elles, respectivament. Unes estructures heteronormatives amb un èxit garantit, tothom sap quina posició ocupar, gràcies al gènere performatiu que la societat adopta i promulga des del moment en què se'ns vesteix de rosa o de blau.

Problematitzem-nos fins a incomodar-nos, preguntem-nos si som realment nosaltres els que decidim qui som i què volem. Trenquem les estructures que ens oprimeixen i esdevinguem subjectes en fuga, capaços d'estimar-nos i estimar sense prescripcions que ens limitin i facin de l'amor un suplici.

Plantegem-nos si el gènere és quelcom performatiu i si a vegades les seves formes ens oprimeixen i no ens deixen ser qui realment voldríem, o si s'espera de nosaltres un comportament o una actitud amb què no ens sentim representades.

Resseguim les fissures de l'amor romàntic, els seus mites i la seva toxicitat. Fiquem sobre la balança el patiment i l'alegria, i sense deixar de ser il·lusos aprenguem a no malgastar patiment innecessari com a prova de foc.

Siguem conscients dels productes mediàtics i de la seva fantasia. Evitem la frustració i la falsa creença que allà fora sempre hi haurà una vida millor que ens espera, que sol fa falta esperar. No. Sol fa falta viure i actuar en el moment present i escapar d'expectatives enganyoses.

Preguntem-nos si ens ve realment de gust disfressar-nos de blanc, prometre l'eternitat del nostre amor sobre l'altar fins que la mort ens separi i si l'acte modificarà exponencialment l'amor que sentim cap a la nostra parella.

Valorem qui som i que tenim i siguem capaces d'emocionar-nos i sentir-nos més plenes que mai amb la nostra única plenitud. I si després de fer l'exercici el suposat instint maternal segueix cridant dintre nostre, portem-lo a la pràctica. Però no ens unim als homes ni als fills per por a viure com a mitges taronges.

Actuem. Sense falses expectatives d'haver trobat ja la fórmula perfecta ni tampoc amb escepticismes que ens impedeixen evolucionar. Actuem en el moment present que és on més poder tenim.

Creure's aliè a l'amor romàntic i a totes les cadenes que arrossega és força ingenu. Som éssers socials i les opinions o voluntats mai són tan fermes com ens agradaria, perquè mai tot és blanc o negre, i sempre hi haurà algú que ens donarà una mica de llum a tot allò que sempre havíem criticat.

Com a proposta final, i solució a l'amor romàntic i altres mals, em recepto estimar(-me) a consciència i conseqüència.